

od leta
1895

PLANINSKI vestnik

Revija za ljubitelje gora
glasilo Planinske zveze Slovenije

103. letnik
Junij 2003

6

Nevihte in strele

cena 700 SIT

Šum Marsyandija
obuja spomine

Korzika,
doživeta na novo

Ovčja vas in
Zajzera

MEINDL
Shoes for Active

Bridgedale

THE ULTIMATE IN SOCK PERFORMANCE

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Tudi najvišjim goram se lahko prikrademo vsaj do vznožja. Potem pa kakor kdo. Redki izbranci bodo polzkusili priti še kam više, večini pa bo dovolj že toja po zadnjih zelenicah pred večnim ledom in vrtočevlji razgledi z varne razdalje.

Letošnje novosti blagovne znamke Meindl so lahki, tehnično dovršeni modeli serij Air Revolution® in Softline®. Glavna značilnost serije Air Revolution® – močno izboljšana prepropustnost in hitro sušenje – so tako na voljo tudi uporabnikom lažje obutve. Serija Softline®, ki je sklonjena za izjemno lahke čevlje, pa je z modelom Softline Lite izgubila še nekaj gramov.

air
REVOLUTION

AIR REVOLUTION LOW

air
REVOLUTION

DiGAFix®

AIR REVOLUTION 2.0

Softline

von Meindl

DiGAFix®

SOFTLINE LITE – SAMO 460 gr!

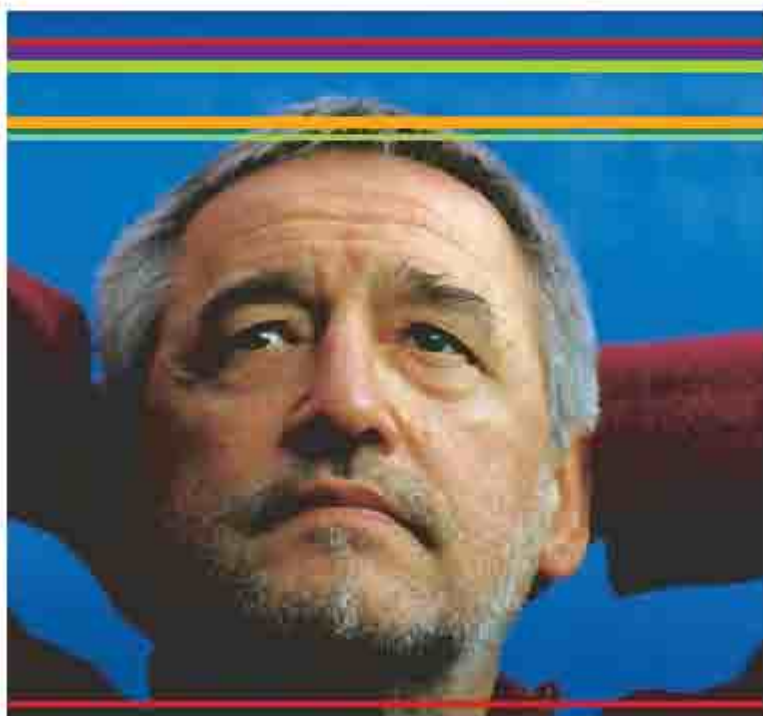
www.logos-trend.si - VSI MODELI OBUTVE MEINDL ODSLEJ TUDI NA INTERNETUI

PRODAJNA MESTA OBUTVE MEINDL V SLOVENIJI

Ljubljana: TOMAS SPORT, City Park, Čopova, Mestni trg
POHOČNIK
ANAPURNA WAY
ELAN, Rudnik
HERVIS, City Park, VIŠ
Kranjci: EM-ŠPORT
Kranjski: EM-ŠPORT, HERVIS

Bled: KOALA SPORT
Kranjska Gora: KEJŽAR
Nova Gorica: EM-ŠPORT
Nova mesto: ALP ŠPORT
Celje: HERVIS
Trzin: BOGO ŠPORT

Ekskluzivni zastopnik in
distributer blagovne znamke
MEINDL v Sloveniji je podjetje
LOGOS TREND, d. o. o.
tel.: 01 / 83 11 665
logos.trend@k2.net

MARS

PLUTON

MERKUR

VENERA

planet.mehitel.si

Moj planet. Mars.

Iskanje ga tudi vi.

Novi vsebinski multinedijski portal Planet združuje 1000+1 informacije in 1000+1 zabavo. Planet Mars vam omogoča takojšen dostop do zadnje novice, vremenske napovedi, razmer na cestah, športnih novice in kinoprograma. Svedra film po želji dodajate še druge svoje najljubše, prosto pa dostopate tudi do vseh ostalih vsebin na planetu. Kadar koli se odločite za drugega: Venero, Plutona ali Merkur.

Planet

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Glasilo Planinske zveze Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja enkrat na mesec, julija kot dvojna številka.
Planinski vestnik objavlja izvorne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugod.

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvoržakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
tel. 01 4345686
faks 01 4345691

e-pošta: pv@pzs.si<http://www.planinski-vestnik.com>

Vladimir Habjan (odgovorni urednik)

UREDNIŠKI ODBOR:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič – Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate, Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),
Tone Škarja, Adi Vidmajer

LEKTORIRANJE: Katarina Minatti, Tinka Kos, Mojca Volkar

ZASNOVA IN OBLIKOVANJE:

Kojetaj, d.o.o.

PRIPRAVA ZA TISK:

Studio CTP, d.o.o.

TISK:

DELO tiskarna, d.d.

NAKLADA: 5000

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljate natisnjene in po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odbrt pri A banki, d. d., Ljubljana. Naročnina: 6000 SIT, 50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevanje samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Naslovnica: Pogled na Šipk izpod Ponc
(foto: Vladimir Habjan)

Naš odnos do narave

Piše: Marjeta Keršič - Svetel

Planinci ponavadi radi rečemo, da smo ljubitelji narave. Toda - kaj to pravzaprav pomeni? Kaj je ta »narava«, ki jo iščemo v gorah? Lep razgled z osvojenega vrha? Stena, ki je s svojimi razčlembami in oprimki plezalski izziv? Srečanja z gamsi, kozorogi in svizci? Morda vse naštetno - in še veliko več?

Naš gorski svet zadnje čase doživlja velike spremembe. Predvsem ga obiskuje mnogo več ljudi kot še pred desetletjem. Planinci, alpinisti in lovci še zdaleč nismo več edini, ki v gorah preživljamo svoj prosti čas - zdaj so tu še gorski kolesarji, jadralni padalci, gorski tekači, celo motorizirani ljubitelji hrupnih dirk čez drn in strn ... gorskega prostora pa je še zmeraj samo toliko, kot ga je bilo pred sto leti. Obetajo pa se še nove spremembe, ki utegnejo imeti zelo daljnosežne posledice: sprememba zakona o Triglavskem narodnem parku, zakon o visokogorju, graditev elektrarn na veter po notranjskih in primorskih hribih ... pa še kaj bi se našlo. Več kot dovolj razlogov za to, da bi se vsak izmed nas, ki menimo, da imamo radi naravo in hribe, temeljito izprašal o svojem resničnem odnosu do vrednot, ki nam jih pomenijo gore. Potem pa bi se morali za temeljne vrednote, ki jih v gorah cenimo, tudi javno zavzemati - v nasprotnem primeru

se namreč kaj lahko zgodi, da jih prav kmalu ne bo več.

Slovenci imamo en sam narodni park. Eno samo območje, ki smo ga razglasili za tako vredno, enkratno in pomembno, da je dragoceno za ves slovenski narod. Saj zato pa je narodni park! Kaj je pravzaprav v teh naših Julijcih tako posebnega, da bi morali to varovati z zakonom in se odrekati marsičemu, samo da bi to ohranili? Na kratko je to pravzaprav težko opisati ... Ne gre le za pestrost živih bitij, rastlin, živali in gliv, ki na tem območju živijo. Gre tudi za čisto vodo iz gorskih izvirov, za samoto, neskaljen mir, naravne zvoke gorskega gozda, za steze, ki jih je uhodilo na tisoče nog z bolj ali manj utrujenimi koraki, za domačije, zgrajene brez arhitektov, a z veliko modrostjo in spretnimi rokami. Gre za pisane travnike, na katerih pojejo murni, za visokogorske trate, ki kar vabijo, da se na njih spočiješ in gledaš oblake ... gre za velike stene z nešteti zgodbami o plezalnih uspehih, neuspehih in tragedijah, za stare pastirske stanove, na katerih nista niti dve škodli enaki, pa so vendar čudežno skladni in so simbol načina življenja, pri katerem je merilo čas sonce in ne digitalna ura ... gre za stoletno izročilo sožitja ljudi in gora.

Narave ni mogoče doživljati iz avtomobila ali kabinske žičnice. Tako lahko sicer vidiš lep razgled - nikakor pa ne doživiš gorske narave. Prebereš lahko sto knjig o prvi svetovni vojni - toda šele ko prehošiš stare, napol zaraščene vojaške poti, ki vodijo mimo kavern, vojašnic, strelnih jarkov in zarjavelih ostankov bodečih žic, zaslušiš, kaj je pravzaprav pomenila fronta v gorah. Za doživljanje narave in resnično spoznavanje gora in njihove de-

Nevihnte in strele

Ko nas preseneti v gorah

Besedilo in fotografije: Tomaž Vrhovec

*Strele ne prizanašajo niti Šmarni gori
(foto: Admir Žumer)*

Slabo vreme v gorah doživljamo bolj neposredno, saj tam nismo pod varno streho, hkrati pa smo visoko, sredi vremenskega dogajanja, in ne v dolini, daleč pod njim.

Zjutraj je še modro nebo, pozneje pa ...

Najpogostejša vremenska nevarnost v visokih gorah poleti so nevihte in nevihtne hladne fronte. Pri obojih se vreme v kratkem času skvari, pooblači se, megla zavije vrhove in grebene, začne se bliskati in grmeti, usuje se dež, sodra, toča ali sneg. Posamezna nevihta mine v uri ali dveh, nevihtna fronta pa se po opisanem uvodu nadaljuje z izrazito ohladitvijo. Prihodi hladnih front so po večini natančno napovedani. Posamezne nevihte so teže napovedljive, saj so posledica lokalnih razmer, predvsem segrevanja zraka ob pobočjih. Tudi lokalnim nevihtam se lahko izognemo, če poslušamo vremensko napoved, hkrati pa spremljamo razvoj vremena.

Zamislite si dan, ko je zjutraj lepo modro nebo, a se že kmalu dopoldne začno pojavljati posamezni kopasti oblaki. Topel in vlažen zrak se dvi-

ga in se pri tem dovolj ohladi, da se voda začne utekočinjati. Če nekaj časa spremljamo razvoj kopastih oblakov, si bomo lahko sami napovedali vreme. Vedno moramo gledati razvoj oblakov nad gorami v svoji bližini, saj oblaka, ki nastaja nad gorami, na katero se vzpenjamo, ne moremo dobro presoditi. Če se bo kopasti oblak dvigal zelo hitro, kot da bi vrel, bodo nevihte. V sončnem dnevu lahko vidimo spremembe iz minute v minuto, oblak raste in njegov vrhnji del se spreminja v pravo »cvetačo«. Kopasti – kumulusni – oblak, ki ima vrh že tako razbrazdan, je znanilec zelo labilnega ozračja. Oblaki bodo zrasli še više in zelo verjetno je, da se bodo iz njih usule padavine. Posamezni nevihtni oblaki ne potujejo prav daleč; pogosto se zgodi, da je na eni gori nevihta, na sosednji je pa ni. Če oblak doseže vrh troposfere, se razleže v perjasto nakovalo. Za trajanje neviht je najpomembnejše striženje vetra z višino: le če se veter z višino spreminja, bo nevihtni oblak lahko dolgotrajen. Krajevne nevihte po večini pridejo popoldne. V najbolj vročem delu leta se posamezne sprožijo tudi sredi noči, če je zrak pri tleh zelo vlažen.

Nevihtno hladno fronto naznanjajo pasovi oblačnosti, ki se približujejo od zahoda ali severa. Ko zagledamo oblačni pas, imamo le še nekaj ur časa za umik. Dober napovednik približujoče se fronte so oblačne kape, ki se pojavijo ob vrhovih in katerih spodnji rob se spušča.

Nevihtam in frontam se je najbolje izogniti s tem, da turo načrtujemo v skladu z vremensko napovedjo. Dostikrat se spleča kak dan počakati, saj je po prehodu hladne fronte čez dan ali dva vedno lepo vreme. Lokalnim nevihtam lahko uideemo z zgodnjim vstajanjem in s tem, da končamo turo še pred popoldnevom.

Med kratkotrajnimi nevihtami se spleča vedrilo, pri trajnejšem poslabšanju vremena pa nam preostane le sestop v dolino ali do varne kočice. Pred nevihto se spleča pohiteti, ko pa se padavine začno, je hitenje odveč. Za vedrenje si izberemo varen prostor. Po grapah lahko med nevihto teče hudournik, zato se ne zatekamo vanje. Na varne prostore se spleča biti pozoren že med hojo pred nevihto. Zelo uporabni so skalni previsi ali balvani. Že postanek na prostoru med dvema skalnima blokoma je boljši od tavanja na planem. Umakne-

Oblačne kope se pojavljajo na grebenih in naznanjajo prihod fronte v naslednjem dnevu

mo se z grebenov in vrhov. Z obleko se zavarujemo pred padavinami, reliefne in skalne oblike pa nas zaščitijo pred vetrom. Med najhujšim neurjem ne hodimo, saj se tedaj slabo vidi in lahko zaide-mo. Pred nevihto ne bežimo. Pred strelo se zaščiti-mo tako, da se umaknemo z izpostavljenih mest. Če vedrimo pod previsom, se ne dotikamo sten. Cepinov in drugega železja ne odmetavamo, le odložimo jih zraven sebe. Ne prijemamo jeklenic in klinov. Pokrijemo se z vrečo za bivakiranje; če se stisnemo skupaj, nam bo topleje. Če se med lokalno nevihto dež spremeni v sneg ali sodro, je to znamenje, da se bo vreme kmalu izboljšalo.

Po nevihti so skale pogosto zasnežene ali pole-denele in nadaljevanje ture je pogosto veliko težavnejše kot po suhih skalah. Presodimo, ali smo turi pri spremenjenih razmerah še kos, in se pravočasno odločimo. Tudi sestop po poleden-elih skalah ni od muh. Kljub prekinitvi ture in se-stopu ter razočaranju se zavedajmo, da bodo gore vedno počakale na naš naslednji obisk in da niso vredne poškodb, omrzlin, podhladitve ali smrti.

... bliskanje in grmenje

Ljudi in živali je strah bliskanja in grmenja. Strela nikoli ne udari z jasnega, ampak vedno iz oblaka. Bliskanje in grmenje se vedno pojavljata

Kopasti oblaki z ravno bazo nad planino Viševnik

Ploha v daljavi nad zahodnimi Dolomiti, padavinske zavese sežejo do tal

drug za drugim. Blisk je razelektritev (prenos naboja) med deli oblaka, med oblaki ali med oblakom in tlemi. V ozračju se električni naboj ločuje v nevihtnih (kumulonimbusnih) oblakih. Ločevanje se začne pri nastajanju padavin, če so hkrati navzoča ledena zrna in kapljice. Ko trkajo drug ob drugega, vzgornik nosi drobne kapljice navzgor, debelejša ledena zrna pa letijo navzdol. Električni naboj se ločuje tudi zaradi majhnih razlik v temperaturi. Z ločevanjem naboja postajajo spodnji deli oblaka negativno nabiti, saj tam prevladujejo veliki delci, zgornji deli pa pozitivni, saj je tam več drobcenih ledenih kristalov in podhlajenih kapljic.

Ko se z razvojem oblaka v njegovem spodnjem delu pojavi negativni naboj, se na tleh pod oblakom pojavi tudi pozitivni. Naboj po tleh teče za oblakom. Pozitivni naboj na zemeljskem površju se koncentrira na izpostavljenih točkah, ki se dvigujejo nad površje, na primer na vrhovih gora, grebenih, osamljenih drevesih in visokih zgradbah. Strela ne udari vedno naravnost navzdol, pogosti so tudi bliski v prečni smeri. Tik pred udarom strele napetostna razlika doseže do 1.000.000 V/m, že manjše povečanje električne napetosti čutimo kot ščemenje, ježenje las in dlak, prasketanje, brnenje in včasih kot elijev ogenj. Ob streli se

Ko strela razpara nebo (foto: Admir Žumer)

pojavi izjemno močan električni tok – za kratek čas doseže vrednosti do 100.000 A.

Strelo vidimo kot hipen pojav, a v oblaku se razvije postopno. Posamezna stopnja razelektritve premosti razdaljo kakih 100 metrov, potem se napredovanje zaustavi približno za 50 milijonink sekunde, nato se nadaljuje. Ko pride tok naboja že v bližino tal, iz izpostavljenih predmetov šine navzgor povratna strela. Naboja iz oblaka in s tal se združita in zrak se močno segreje, zažari, saj se atomi v segretem zraku ionizirajo (izgubijo nekaj elektronov). V tako vzpostavljenem vročem vodniku teče električni tok, naboj se izenači. Kot strela vidimo sled ioniziranega zraka. Celotna strela z vsemi pretoki naboja traja desettisočinko sekunde. Večina strel se izmenja med oblaki, le vsaka peta zadene tla.

Strele lahko zanetijo požare tudi na stavbah in v Sloveniji vsako leto zgori nekaj hiš, senikov in kozolcev. Strel je seveda največ tam, kjer je največ neviht. Pri nas jih je največ v goratem in hribovitem področju, ki se vleče od zahodne meje prek južnih Julijskih Alp proti Kamniško–Savinjskim Alpam in naprej proti Pohorju in Slovenskim goricam. Večina udarov strele je podnevi in v poletnih mesecih. V Sloveniji strela vsako leto zadene tudi nekaj ljudi, med njimi nekaj planincev – enega ali dva na leto. Poškodbe povzročajo električni tok (poškodbe živčevja, zaustavitev srca, nujna hitra prva pomoč), vročina (opekline) in udarni val (padci, udarnine). Med vsemi nesrečami v gorah so tiste zaradi strele redke, a so zaradi spektakularnosti deležne precejšnje pozornosti.

V streli se zrak segreje na kar 30.000° C, zato se hipoma razpne, eksplodira, in to povzroči silen trušč, ki ga slišimo kot grom. Zvok groma potuje od strele s hitrostjo zvoka 330 m/s (0.33 km/s). Svetloba bliska potuje tako hitro (300.000 km/s), da jo vidimo takoj. Če merimo čas med bliskom in gromom ter ga delimo s tri, bomo dobili razdaljo v kilometrih. To dobro velja za razdalje do 5 km, pri večjih razdaljah pa groma pogosto že ne bomo slišali, saj se zvok v ozračju vpija in lomi. Podnevi pogosto slišimo grmenje, bliskanja, skritega za oblaki, pa ne vidimo. Ob brezmesčnih nočeh se vidijo bliski oddaljenih neviht kot trenutna razsvetlitev obzorja; tedaj so nevihte tudi več kot 100 kilometrov daleč. ○

Stres v gorah

Z znanjem in izkušnjami nad nepredvidene situacije

Besedilo in skica: Aljoša Dornik

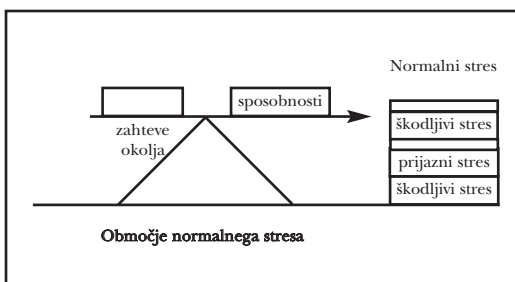
V hribe hodim že od mladih let, ko sem pred starši skakljal in se podil po ozkih potkah v Bohinjskih gorah. Ko brskam po spominu, kdaj me je bilo strah, me prešine podoba družine, ki se stiska pod ogromno jelko nekje na poti od Komne proti Koči pri Sedmerih jezerih. Zajela nas je nevihta, bila je tema, starša sta bila prestrašena, midva z bratom pa sva vedela samo, da je potrebno priti do koč. Verjetno je marsikoga ob opisanem dogodku zajel val slikovitih spominov na podobne situacije, ki so ga presenetile v hribih. V članku se bomo osredotočili na stresne situacije v gorah, ki so lahko povod nepremišljenim in nefunkcionalnim reakcijam.

Ko se misli podijo po glavi kot kure v kurniku

Vsak dokaj reden obiskovalec gora je kdaj doživel prigodo (s srečnim ali malo manj srečnim koncem), ki se je nanašala na stres. Mnogim je znan občutek plezalca, ki se z otroškim navdušenjem požene v deviško smer, nato pa sredi stene ugotovi, da ne more ne naprej ne nazaj. Srce mu začne hitreje utripati, misli se mu neurejeno podijo po glavi kot kure v kurniku. Naj nam ta primer služi, da razložimo stres.

Obstaja mnogo definicij stresa. Njihova stična točka je, da je **stres sklop odzivov našega organizma na delovanje stresorjev**. Stresor je vsak dejavnik, ki povzroči stres. Stresor je vzrok, stres pa posledica. Stres se pojavi takrat, ko zaznamo **neskladje med zahtevami okolja** (npr. težko plezalno smerjo) **in našimi sposobnostmi za obvladanje zahtev** (močjo rok in nog, izkušnjami s težkimi plezalnimi smermi). V trenutku pojava stresorja posa-

meznik ustvari dve miselni oceni: prva se nanaša na stresor (plezalno smer), druga pa na posameznikove sposobnosti (njegovo znanje, fizično moč). Da ne bo nesporazuma: stres sam po sebi ni škodljiv. Kadar je naša ocena sposobnosti enaka zahtevam okolja ali večja od njih, smo v območju normalnega ali prijaznega stresa (glej sliko). Na primer: kadar ocenimo, da nam pristop na goro ne bo delal (večjih) težav, ker smo sposobni, bomo z veseljem osvojili goro in pojavili se bodo prijetni občutki (npr. veselje, navdušenost, sreča) in telesne reakcije (mirno globoko dihanje, mišična relaksacija ipd.). Če pa ocenimo, da naše sposobnosti niso kos zahtevam okolja, se pojavi škodljivi stres, ki povzroči določene fiziološke in psihološke reakcije.

Tudi izkušnje in dobra priprava pomagajo premagati stresne situacije.

Vrnimo se k našemu primeru plezalca, ki obtiči sredi stene, in si pogledjmo znake stresa. Plezalec ugotovi, da smer krepko prekaša njegove zmožnosti. Oцени, da ni sposoben nadaljevati smeri, in če nima možnosti za spust, se lahko pri njem pojavijo **znaki stresa**, ki jih delimo na **telesne** in **psihične**. Telesni znaki so: potne, mrzle dlani in

stopala, razbijanje srca, povečanje srčnega utripa, suha usta, želodčni krči, prebavne motnje, bruhanje, mišična napetost, driska in še bi lahko naštevali. Psihični znaki pa vključujejo: strah, nerazsodnost, obupanost, zaskrbljenost, jezo, občutek nemoči, naglico, pomanjkanje sposobnosti jasnega mišljenja, težave s koncentracijo itn. Gotovo ste že slišali za primere ljudi, ki so v enem dnevu osiveli: ponavadi zelo velik stresor povzroči tako močno fiziološko reakcijo, da se pri nekaterih odraža tudi v spremembi barve las, nagubanosti kože.

Kako se izognemo stresu

Zavedati se moramo, da nas v gorah čakajo predvsem nepredvidljive situacije in dogodki, ki spadajo med kataklizmične stresorje: naravne ujme, katastrofe, nesreče ipd. Vsi ti stresorji v nas povzročijo stanje stresa in naučiti se moramo obvladovanja stresa in zajezitve škodljivih posledic. Znano je, da različni ljudje na stresorje in na situacije različno reagirajo. Dejavnikov, ki vplivajo na obvladovanje stresa in psihičnih obremenitev, je veliko. Našteli bomo le najpomembnejše, od katerih je odvisna uspešnost premagovanja psihičnih obremenitev, s katerimi se srečujemo v gorah:

- **osebnostne lastnosti** (osebna čvrstost, čustvena stabilnost, občutje nadzora, sposobnosti, znanje, zdravstveno stanje, naučeni slogi soočanja s stresom),
- **prehodne osebnostne značilnosti** (razpoloženje, presoja obremenilne situacije),
- **situacijski in drugi zunanji dejavniki** (družina, prijatelji, materialna sredstva).

Od navedenih dejavnikov lahko upoštevamo predvsem situacijske in druge zunanje dejavnike, kajti sprememba (prehodnih) osebnostnih lastnosti je dolgotrajna in majhna. Na neznano pot nikoli ne odhajamo sami in nepoučeni. Upoštevajmo vremensko napoved, pozanimajmo se za pot in pristop na vrh. Ocenimo, ali smo sposobni, dovolj izkušeni za določeno pot ali smer, ali nam zdravje (npr. srčnim bolnikom, astmatikom) dovoljuje obremenitev, ali imamo potrebno opremo. Imejmo v mislih tudi naš življenjski stil, saj kajenje, alkohol, različna poživila (kava, zdravila),

redna telovadba dajejo ton našemu življenju in vplivajo na obremenitve. S tovrstnimi ukrepi lahko zmanjšamo verjetnost, da se znajdemo v nena- danih stresnih okoliščinah. Kaj pa lahko naredimo, ko nas je situacija presenetila? Bistveno je, da se ne predamo paniki, negotovosti, strahu. Poskušajmo se umiriti (lahko izvedemo razne tehnike sproščanja) in odreagirati razumsko. Raziščimo situacijo: kje sem, kaj se je zgodilo, kakšno opremo imam pri sebi, kaj lahko od okolja, v katerem se nahajam, uporabim, katere različne rešitve imam na razpolgo, kako in koga lahko priključim na pomoč. Vemo, da je včasih od hitrosti reakcije odvisno tudi življenje, vendar je brezglavo panično norenje kot odkrivanje rešitve z metodo poskusov in napak.

O stresu v gorah se je doslej malo pisalo. Ob omembi stresa običajno pomislimo na preobremenjenost v zvezi s poklicem in z različnimi življenjskimi dogodki (smrtjo partnerja, zaporom, ločitvijo). Pomembno je, da pri svojih izletih v naravo doživljamo lepe, enkratne trenutke, ki nam popestrijo življenje, kajti ravno obiski narave imajo sproščujoč učinek na preobremenjeni urnik življenja, katerega tempo je čedalje hitrejši. ◉

Obvestilo o poškodbah na planinskih poteh

Komisija za planinske poti in Gorska reševalna služba Slovenije sporočata, da je na poti Kokrško sedlo-Skuta (na Slemenu med Velikimi in Malimi podi) velik skalni podor, ki je uničil vsa varovala. Ta pot je za planince začasno neprehodna. Ravno tako smo obveščeni, da so na Hanzovi poti na Mojstrovki uničena varovala in ovirajo varen prehod. Planince prosimo, naj teh poti do popravila ne uporabljajo.

Obenem prosimo, da o morebitnih podobnih poškodbah obvestijo Planinsko zvezo Slovenije na tel. 01 4345680.

Komisija za pota UO PZS

Gorska reševalna služba Slovenije

Psihologija preživetja

Pravila ameriške vojske, uporabna tudi za planince¹

Vsakdo, ki se je kdaj izgubil ali bil odrezan od civilizacije, je spoznal strah, strah pred neznanim, strah pred bolečino in neugodjem, strah pred lastnimi slabostmi. Pod takimi pogoji je strah ne le normalen, temveč koristen. Strah ostri čute ter opozarja na možne nevarnosti in tveganja. Strah je naravni dvig koncentracije adrenalina v krvi, ki se pojavlja pri vseh sesalcih kot obrambni mehanizem proti sovražnosti in neznanemu. Vendar mora biti strah omejen in usmerjen v prave kanale, sicer pride do panike. Ta je najslabša reakcija na situacijo. Brezciljno se troši energija, racionalno razmišljanje je oteženo ali onemogočeno, nemogoče je izvajati kakršnekoli ukrepe za preživetje. Panika lahko privede do obupa in to je prvi korak k izgubi volje za življenje.

Obstaja več psiholoških trikov, s katerimi si strah podredimo in preprečimo paniko. Kot je že rečeno, vplivata predpriprava in poznavanje tehnike preživetja na zaupanje, ki vodi do samokontrole in kontrole okolja. Takoj je potrebno usmeriti misel na analizo situacije in izvajanje najvažnejših nalog. Sestavljanje »liste« opravil in nalog ter navodil za ravnanje koncentrirana misli na pomembne naloge in s tem zmanjšuje strah ter preprečuje paniko.

1. Razmisli o svojem položaju: Sem poškodovan? Kakšni ukrepi prve pomoči so mi potrebni? So drugi v skupini poškodovani? Kakšne so neposredne nevarnosti? Ali se je neposredno pred tem položajem zgodilo kaj, kar bi mi povedalo, kje sem ali kako bom najlažje preživel? Ali sem v bližini vode? Hrana? Kakšna sta vreme in zemljišče? Kaj je takšnega okoli mene, kar bi mi pomagalo preživetju?

2. Ohrani mirno kri: Ne divjaj brez smisla okoli! Dokler ne boš vedel, v kakšnem položaju si, je potrebno z energijo varčevati. Energija je v pogojih preživetja dragocenejša od časa (razen pri medicinski pomoči). Ne zaženi se v kakršnokoli fizično aktivnost, dokler si nisi izdelal načrta in določil najvažnejših nalog. Nesmiselno početje povečuje občutek brezupnosti, ki končno lahko pripelje do panike.

3. Spomni se, kje si: Verjetno si boš moral priskrbeti hrano in se pri tem oddaljovati od mesta prebivanja. Zaupanje daje gotovost in v situaciji preživetja je komaj kaj hujšega kot izguba baznega taborišča. Pri zapuščanju baze si označi pot tako, da boš vedno lahko našel nazaj. Ne glede na to, kje si pristal ali si odrezan, vedno si »nekje«. Če veš, kje si, pa čeprav se to nanaša le na tvojo neposredno okolico, se ti povečujejo možnosti za preživetje.

4. Usmeri svoje misli proti strahu in paniki: Že če se zavedamo škodljivih vplivov strahu in panike, zmanjšujemo s tem nevarnosti, ki jih prinašata. Preveri svoje obnašanje in objektivno analiziraj rezultat.

5. Uči se improviziranja: Ne glede na to, kje se znajdeš, povsod je kakšna stvar ali več reči v tvoji neposredni okolici, ki ti lahko pomagajo preživeti. Kolikor bolj iznajdljiv in kreativen boš, toliko udobnejši bo tvoj položaj. Predvsem moraš spremeniti miselnost o okolici: drevo ni več samo drevo, temveč potencialni izvor hrane, toplote, goriva, zaščite, obleke itn. Spoznaj svojo okolico in kot pri optični iluziji bodo možgani pretvorili predmete v naravi v pomagala za preživetje.

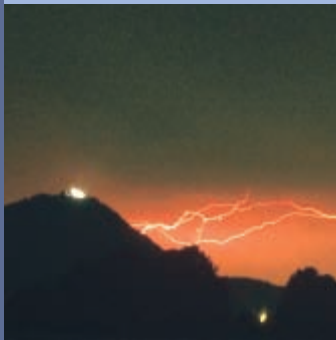
6. Spoznaj vrednost življenja: Nagon za preživetje je osnovna lastnost človeka in živali. V ekstremnih pogojih bo volja po življenju močno prizadeta. Vse znanje iz tehnike preživetja je neuporabno, če ni volje. Ne spuščaj se v nepotrebna tveganja! Ti si ključ lastnega preživetja in neumna igračkanka, ki vodijo do poškodb, zmanjšujejo tvojo uspešnost.

7. Pridobi si osnovne sposobnosti – spretnosti: Vendar učiti se pomeni – delati! Večkrat kot boš ponovil določeno nalogo ali opravilo, spretnejši boš. Preživetje je pozitiven duševni odnos do okolice in do sebe. Če si ta navodila vtisneš v spomin, je tvoja dejavnost za preživetje že usmerjena na določeno pot, preostane pa ti še nekaj nalog, ki se jih izplača izvesti. ○

¹ Povzeto po glasilu Viharnik 6/2001, za objavo pripravil Marjan Železnik.

4–11

AKTUALNA TEMA

Nevihte in strele (4)

Ko nas preseneti v gorah

Stres v gorah (9)

Z znanjem in izkušnjami nad nepredvidene situacije

Psihologija preživetja (11)

Pravila ameriške vojske, uporabna tudi za planince

Tomaž Vrhovec, str. 4
Aljoša Dornik, str. 9
Marjan Železnik, str. 11

12–15

PLANINSTVO

Z rečnega brega (12)

Šum Mansyandija obuja spomine

Kjer se tesen najbolj zoži in se bregova skoraj dotikata, se reka razbesni. Utesnjena med spolzke, gladke stene, v peklenskem šumenju drvi nizdol strme soteske. Že od samega začetka tega prelestnega sveta s skalnimi kladivi in dleti neizprosno brusi in dolbe trdi granit, ki jo poskuša omejevati v njeni razdiralni sili.

Kristijan Jezernik

16–21

PLANINSTVO

Z gorami živim, zaklade delim (16)

Prispevek ob 110-letnici planinske organizacije

Čez goro k očetu (19)

Spomin na trdo pot

Skupščina Planinske zveze Slovenije (21)

Marta Otič, str. 16
Jože Žunec, str. 19
Vladimir Habjan, str. 21

NAŠA SMER

43–49

Direktna smer v Mrzli gori

NOVICE IZ VERTIKALE

50–53

Odlična sezona v Alpah

Hitrostno plezanje v Paklenici

Nagrada Britanske Kraljeve geografske družbe za leto 2003

PISMA BRALCEV

54–55

Grobi oskrbnik

Klin ob lisani poti

22–29

PLANINSTVO

Mednarodni Festival gorskih filmov Trento 2003 (22)

Korzika, doživeta na novo (25)

Peš po GR20

Marjeta Keršič - Svetel, str. 22
Tatjana Delič, str. 25

30–33

IZLET

Po sledih klasičnega alpinizma nad dolino Zajzero (30)

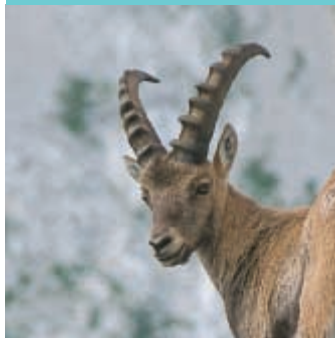
Ovčja vas in Zajzera

Ovčja vas (Valbruna, Wolfsbach) in Zajzera. Ob imenih teh dveh krajev nehote pomislimo na dva velika moža, ki sta zaznamovala alpinizem Julijskih Alp, Juliusa Kugyja in Antona Ojcingerja. Njuni imeni sta tesno povezani z Ovčjo vasjo in okoliškimi gorami.

Janez Turk

34–43

ALPINIZEM

Sfinga in kozorog (34)

Včasih nas gora nagradi na prav poseben način

Čez največji prepad na svetu (38)

O prvih Slovencih na Nanga Parbatu

Zrelostni izpit za alpiniste (40)

Obiskali smo republiške izpite za alpiniste na Vršču

Boris Strmšek, str. 34
Mateja Pate, str. 38
Vladimir Habjan, str. 40

PLANINSKA LITERATURA

54–57

Planinski orientacisti odslej tudi s svojim učbenikom Kam s knjižnico? Novi poljski vodnik po Julijskih Alpah

NOVICE IN OBVESTILA

58–64

Vodstvo PZS pri Drnovšku Vipavski planinci letos praznujejo 100 let planinstva 20 let PD Metlika

Z rečnega brega

Šum Marsyandija obuja spomine

Besedilo in Fotografiji: Kristijan Jezernik

Po tednu dni utrujajoče hoje v soparni vročini med riževimi polji v dolini Marsyandi, po prsti, ki se lepi med prste na nogah, v vlagi, ki občasno duši, po prečkanju mnogih izvirov, iz katerih pobiraš hladna telesa pijavk, smo se v zadnjih dneh le povzpeli v višino Velikega Kleka. Postalo je prijeto toplo. Jutra so dihala po naše. Gore so bile na videz, zaradi čistega ozračja, le še streljaj daleč. Noči so bile tako nabite z zvezdami in ozvezdji, tako so se iskriale, da sem za hip pomislil, da morda ne strmim v severno, tako dobro znano mi nebo. Pa do gora sploh ni bilo tako blizu. Do njihovih sten in ledenikov smo porabili še celih deset dni, sicer lagodne hoje, polne lepote prvobitnega sveta. Široka dolina se je zavlekla v ozko deber, skozi katero dolbe svojo pot siva ledeniška reka. Kjer se tesen najbolj zoži in se bregova skoraj dotikata, se reka razbesni. Utesnjena med spolzke, gladke stene, v peklenskem šumenju drvi nizdol strme steske. Že od samega začetka tega prelestnega sveta s skalnimi kladivi in dleti neizprosno brusi in dolbe trdi granit, ki jo poskuša omejevati v njeni razdiralni sili. Pri tem pa se peni, divja, besni in rohni, zlovešče drvi mimo bežnih prišlekov, grozeč s svojo večno neuklonljivo nasilnostjo.

Skozi toplino v mrzlo pokrajino vetrov

Na levem bregu je pod previsno skalo ravnica, tolikšna je zelenica, da dovoljuje ždenje skromni krčmi. V zavetju skromnega gostišča se na večer ustavljajo utrujeni popotniki. S težkimi bremenimi, ki dajejo slutiti, kakor da so rasla v telesa šerp, legajo k počitku. Majavi most pred vhodom je kakor nit, ki povezuje ljudi z obeh oddaljenih bregov. Je

pot, ki vodi v gorati svet, kjer ni več mostov in je treba mrzle ledeniške reke prebresti. Je pot, ki pelje v mrzlo pokrajino vetrov, strmih sten in ledu. Je pa tudi pot, ki usmerja nazaj, med ljudi, v mesta in premnoge stranske poti današnjih dni.

Bili smo prisiljeni prenočiti v krčmi, ob rečnem koritu, polnem razbesnelih voda, iznad katerih se strmo dvigajo veličastni beli vrhovi. Kmalu, prav na hitro se je stemnilo, čeprav je bila noč jasna, je bilo v sobi zlovešče temno. Nato je prostor preplavila svetloba tlečih se bakel in v bleddi, migetajoči svetlobi smo se stisnili v kot edine sobe, ki je bila kuhinja in spalnica hkrati. Ker je bilo v zraku tudi vse polno dima, smo v poltemi tipali za znanimi oblikami predmetov in iskali obraze svojih prijateljev, popotnikov in domačinov. Ko so se oči prenehale solziti zaradi pekočega dima, ki je uhajal z ognjišča in mimo naših glav iskal poti skozi vrata in razpoke revne bajte, smo v najtemnejšem kotu sobe zaslutili postave domačinov. Kadar je ogenj oživel in so se plameni zvijali pod strop, so se sence čudnih postav premaknile, kakor bi se v sunku viharja zamajali drevaki, osamelci. Prasket suhih vej na žerjavici je ob izlivih tople svetlobe dopolnjeval pritajeno šepetanje in kašelj v kotu. Prostor je napolnjeval vonj po omami, nosači so namreč prižgali doma pripravljene cigarete. Sladek in nekako pekoč dim se je plazil po prostoru iz kota v kot, se ovijal med nami in silil skozi nos, usta in v oči. Neka čudna vznemirjenost se je preselila iz sikajočih plamenov v oči in roke domačinov. Razvnela je telesa in ogrela duha. Plazila se je po prostoru, kakor se v gozdu zver plazi proti svojemu plenu. Še reka se je pritajila in prisluhnila, butanje skal ob rečno dno je zamrlo. V kotu je pritajeno zaječala žena. Šele takrat sem

opazil, da leži ob kolenih sključene črne ženske nekaj temnega in brezobličnega, nekaj, nad čimer se je sklanjala njena velika senca. Nato nas je premagala utrujenost poti in v topli izbi smo zaspali. Sanjal sem, da spim na hrupnem letališču, kjer ne prestando vzletajo in pristajajo velika reaktivna letala. Ko sem se prebudil, me je bolela glava. Brnjeje reaktivcev pa se je z jutranjo meglico prelevilo v bučanje kalne reke. Vso noč je reka pela svojo večno melodijo.

Ko nosač nosi nosača

Med koši nosačev sem v jutranjem svitanju ob steni na ilovnatih tleh opazil vse polno krvavih cunj. V velikem košu je na prav takem kupu cunj ležal mlad mož. Izza skupine domačinov se je privil nosač, na trak čez čelo je ob pomoči drugih namestil košaro z mladim možakom. Ob veliki plete-

ni košari je bilo telo nosača nekam deško, nedoraslo poslu, videti nekam sklonjeno in bolešno. Negibno telo mladeniča v košu je dajalo občutek brezčutnosti, kakor bi ga bili pravkar sneli s križa. Telo se je oblikovalo po obliki, ki jo je dajal koš. Nogi sta bili v neki čudni, nepravi legi, očitno sta bili obe zlomljeni. Ko sem se zazrl v njegov obraz, ki je bil bled, s široko odprtimi zenicami, sem vedel, da je z njim hudo. Iz pogovora z domačini smo dojeli, da ga je visoko v planini zadel skalni plaz. Obležal je prekrit z drobirjem, ki ga je oplazil in se valil mimo v dolino še dolgo potem, ko se je skalna gmota v gori s pokom nenadoma prelomila. Prav nenavadno, da je živ, se lahko zahvali le krokarjem, vranam in ujedam, ki so zlovešče krožili nad njim. Domačini so ga izsledili po preletih in krogih teh črnih ptic, po dveh dneh brezupnega iskanja. Trak na čelu nosača se je pod težo mladega telesa v košu napel. Še dva sopotni-

Življenje domačega prebivalstva v veliki meri kroji gorska narava

ka in črna žena so stopili na majavi most prek razbesnega Marsiyandija. Čudna skupina je krenila na pot proti Katmanduju. Do ceste, prevozne z avtomobili, jih je ločila še večdnevna hoja. To, da so se napotili iskat zdravniško pomoč, mi je bilo povsem razumljivo. Kasneje sem v pogovoru z nekim študentom strojništva, ki je začuda bil iz te vasi in je študiral, presenetljivo v Ljubljani izvedel, da je bil ponesrečeni med redkimi premožnimi, ki so si lahko plačali tako zdravniško pomoč.

Piš z gora se ne ozira na prišleke

Topi poki, ki so spominjali na drobljenje mlin-skih kamnov, včasih udarce oddaljene strele, so v presledkih dopolnjevali simfonijo različnih zvo-

kov v krčmi. Dozdevalo se mi je, da sanjam, vendar ne zaradi utrujenosti. To, kar se je v tej kolibi dogajalo, je bilo namreč čutno, izkustveno, zvočno, vonjalno in doživljajsko neizmerno daleč od meni znanega sveta. To je tisto počutje, ki ga ne pričara noben komercialni pohod v tuje kraje, česar ni v turističnih mekah, to, kar je treba doživeti, beseda pa, s katero poskušam podati resničnost, je samo bled posmeh.

Šerpe so začeli pripravljati zajtrk, nosači pa, ki so prespali pred durmi, so se kaj hitro pripravili za pot. Star pulover, nogavice, skromno plačilo v rupijah, pa kakšna tabletko, kot placebo, za katere so redno prosili, misleč, kako čudežna zdravila so te, so bili zanje pravcato premoženje. Kakršni koli poskusi socialnega izenačevanja, ki smo ga med pohodom poskušali izpeljati v prid nosačem, so kazali, da bi to lahko resno ogrozilo odnose med nadrejenimi in podrejenimi domačini, ki so sodelovali pri našem pohodu. Bili smo prisiljeni upoštevati ustaljen red in pravila, ki so veljali med domačini.

Manang leži nekako na štirih tisočakah in je v dolini zadnja pomembna vas na poti. Po dnevih pešačenja se tam končajo vse sladkosti in »udobje«, ki jih ponujajo prijazna, čeravno ne ravno razkošna in včasih tudi nepopisno nemarna človeška bivališča. Podoba pokrajine krojijo mraz, vetrovi, kamniti in snežni plazovi. Na nebu krožijo velike ujede, ki preletavajo in nadzirajo svoja prostrana lovišča. Naša pot je krenila naprej proti severu. Prijatelja pa sta se obrnila proti samotnemu jezeru, ki leži v pravljico samotni pokrajini. Kar osamljen je pohod in človeških bivališč ni v bližini. Skoraj vseskozi sta uporabljala dereze in cepin, saj je bil pristop mnogo kje vklenjen v led in izpostavljen. Na koncu, ko se ledeniška dolina razširi, sta ozrla v led vklenjeni biser, zaželeni cilj poti, prekrasno jezero. Postavila sta si platnen dom. Neprijeten hlad in blede luč, ki se je odbijala tam nekje visoko od zaledenelih, še vedno s sončnimi žarki obsijanih sten, sta napolnila prostor okoli njunega bivaka. Noč je bila zanju nevzdržno mrzla. Neznani zvoki in pokanje od vsepovsod so jima prekinja-

Obraz Marsiyandija

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

li spanec in vanju vnašali shrpljive občutke. S prvimi žarki izza konice Anapurn sta premrla zapustila povsem zaledenele spalne vreče. Pripravila sta si čaj, použila pest rozin, se potrudila in napravila nekaj prekrasnih posnetkov v mrzli jutranji luči, nato pa se počasi povzpela na grič, dobrih sto metrov višje, tja, kjer se pot spet prevesi nazaj, navzdol v dolino. Prav takrat pa je strahovito počilo, tla so se stresla tako, da sta sprva pomislila na potres. Toda divji piš in oblak snega, ki je zgrmel blizu ter ju prekril in skoraj zadušil s prhljim sipkim snegom, sta zarezala v njune misli zgodbo o strašnem plazju. Potem je nastala grgrajoča tišina, in ko se je snežni piš razkadil, sta zaprepadeno zrla v povsem neznano pokrajino, kjer jezera sploh ni bilo več videti. Čez čas sta opazila, da jezerska gladina še obstaja, vendar je zaradi snežne mase znatno manjša, le ravnine, na kateri sta prebila noč, ni bilo več nikjer. Na kraju, kjer je bil njun šotor, je bila več metrov debela plast ledu in kamenja, drobirja in nekaj zastrašujoče velikih skal.

Smrt ob reki

Zunaj sneži in vtisi izpod Himalaje se z vsako zimo približajo in z leti vedno bolj oddaljujejo. Odmika jih čas, ločuje jih prostor, spreminjajo jih nove navade pohodnikov in alpinistov. Vendar ostaja Himalaja vedno ta prečudovita in še vedno skrivna pokrajina.

Sedimo doma ob topli zakurjeni peči in vrtimo spomine. Ko se prizori na platnu ustavijo ob reki, kjer domačini sežigajo svoje mrtve, se zdrzemo. Na bližnjem posnetku, ki ga je napravil prijatelj, zanimivo, tam, pod skrivno Himalajo, je potoval sam v istem času kot mi, na tem usodnem posnetku prepoznamo mlada popotnika in ženo. Z gotovostjo, ko stopimo bliže platna, prepoznamo popotnike, ki smo jih srečali v krčmi ob rečnem bregu in so takrat bili namenjeni v dolino po zdravniško pomoč.

Stojijo ob kresu, ki so ga pripravili, na njem je v blago ovito telo. Gledajo v plamene in so nasmejanih obrazov. ●

Nadaljevanje uvodnika

diščine si je treba vzeti čas. Ne gre drugače. Tisti, ki pravijo, da je njihov čas predragocen, da bi se gora lotevali kaj drugače kot v naglici (in po možnosti z avtom, žičnico ali kar s helikopterjem), so za marsikaj prikrajšani.

Ko govorimo o tem, naj se po gorskih dolinah, kot so Tamar, Vrata ali Voje, raje ne bi vozili z avtom, ne gre le za varovanje narave same, ampak tudi za varovanje možnosti za doživljanje te narave. Zakaj bi bila pravica do uživanja naravnih zvokov pridržana samo za tiste, ki se zmorejo povzpeti v najbolj divje visokogorje - pa še tam jih zmotijo letala, helikopterji in promet iz doline?! Zakaj ne bi te pravice priznali tudi obiskovalcem, ki jim zadošča izlet k vzhodni gora?

Narodni park je nekaj tako pomembnega, da o njem ne morejo odločati samo krajevni prebivalci. Seveda pa je res tudi nasprotno: obiskovalci, ki pridejo v Julijce le »na lepše«, nikakor

ne morejo zahtevati od domačinov, da svoje življenje popolnoma prilagodijo njihovim vrednotam. Toda če gre za varovanje najpomembnejših prvin narodnega parka, zaradi katerih ta sploh obstaja, brez omejitev in odrekovanja seveda ne bo šlo. Vendar bi bilo skrajno krivično, če bi odrekovanje zahtevali le od domačinov. Če jih omejimo pri njihovem razpolaganju z zemljišči, gozdovi, stavbno dediščino, potem je edino pravično, da jim izgubo ali težave zaradi omejitev na tak ali drugačen način nadomestimo in jim pomagamo pri vzdrževanju dediščine, ki je pomembna za nas vse.

Za osvajanje nekoristnega sveta je pač nujno potreben nekoristen svet - nekoristen kajpada le v materialnem, pridobitnem pomenu. Za ohranjanje duševnega ravnotežja, telesnega zdravja in tudi narodove identitete pa je ta nekoristni svet še kako pomemben in koristen. Šele ko si bomo to zares priznali, bo imel Triglavski narodni park pravi pomen, in ko bo treba pretehtati koristi od elektrarn in vrednote kraških travnikov in gmajn, se bo tudi ta primerjava pokazala v novi luči.

Z gorami živim, zaklade delim

Prispevek ob 110–letnici planinske organizacije

Besedilo in Fotografiji: Marta Otič

Poleg znanja pri učencih v OŠ Franceta Prešerna v Mariboru razvijamo številne vzgojne izkušnje. Naloge pouka vidimo tudi v tem, da spodbujamo k aktivnosti in usposabljammo učence, da pridobljeno znanje tudi praktično uporabijo. Zato v sam učni proces uvajamo številne sodobne pristope učenja in poučevanja. Med številnimi metodami in oblikami že vrsto let vključujemo v učni proces interdisciplinarno zastavljeno projektno učno delo. Ob koncu vsakega projekta, ki je zaočkrožena celota, pa pripravimo dan odprtih vrat, na katerem učenci predstavijo javnosti svoje delo, izdelke in zamisli.

EKO-projekt na OŠ Franceta Prešerna

April je mesec, ko se prebuja narava, mesec, ko na šolah postane še posebno živahno, saj končujemo številna tekmovanja in projekte in tudi praznujemo.

22. april – svetovni dan Zemlje – je praznik, ki ga modri planet praznuje že vrsto let. Naša šola je ta praznik proslavila še z zaključkom projekta, ki smo ga poimenovali Z gorami živim, zaklade delim, z dnevom odprtih vrat in odprtjem dveh fotografskih razstav v šolski galeriji Jaroslava Černigoja. April pa je bil za našo podružnično šolo v Razvanju poseben mesec tudi zato, ker so učenci in delavci podpisali EKO-listino in se tako pridružili družini EKO-šol. V ta projekt je matična šola vključena že od leta 1998 in se letos potegujemo že za peto EKO-zastavo. S podpisom EKO-listine

in zaobljubo učenci in delavci šole prevzemamo odgovornost, da bomo izpolnjevali kriterije programa EKO-šole. EKO-šola kot način življenja je projekt evropskega združenja za okoljsko izobraževanje, ki načrtno in celostno uvaja okoljsko vzgojo v osnovne in srednje šole. V projektu sodelujejo učenci, učitelji, vodstvo šole, svet šole, svet staršev in predstavniki lokalne skupnosti. Zavedamo se, da lahko le s skupnimi močmi dosežemo zelene cilje.

Razstava učencev o zgodovini planinstva

Projekt Z gorami živim, zaklade delim

Ob letošnjem dnevu odprtih vrat smo na naši šoli pripravili projekt z naslovom Z gorami živim, zaklade delim. Gore, najlepše, kar nam je dala narava, skrivajo v sebi toliko zanimivosti, da je njihova predstavitev izziv, ki se mu je težko upreti. Vedno so nam pred očmi, lep, pomemben del naše domovine so, velik del življenja jim posvečamo. Podoba naših gora je zato naša podoba, saj daje pečat ljudstvu pod sabo. Lepota gora je v nasprotjih, nasprotja v lepoti in vse skupaj v veličastni igri narave. Ali, točneje, v eni sami neznanski preprogi, razprostrti po vsem površju modrega planeta. Gore, te prečudovite stvaritve narave, se raztezajo od severa proti jugu, od juga proti zahodu, s severa proti vzhodu. Podnebje se z višino spremeni, pokrajina, kot bi odrezal, dobi popolnoma drugačno podobo. Igra narave je neizčrpana, kajti na zemeljskem prostoru se srečujejo gorske verige, prepredene z rekami, ki tečejo na vse strani sveta. In prav ta pestrost tke neskončne vzorce preproge narave na modrem planetu.

Vsebine projekta smo izbrali tako, da smo k sodelovanju pritegnili vse učence naše šole, od najmlajših pa do najstarejših. Tako smo simbolično začeli z osvajanjem majhne vzpetine, nadaljevali pa z vztrajnim vzponom na goro, vse do predstavitve projekta ob dnevu odprtih vrat. Projekt smo posvetili mednarodnemu letu gora, letu 2002, ter 110. obletnici ustanovitve osrednjega planinskega društva in organiziranega planinstva v Sloveniji, hkrati pa smo ga povezali tudi z našim osrednjim projektom EKO-šola kot način življenja, saj so gore ekološko občutljiva in ranljiva pokrajina, ki ji moramo posvetiti veliko pozornosti, da ohranimo njeno prvobitnost.

V aprilu je naša šola živela z gorami. Učenci so skupaj z učitelji iskali zanimivosti o gorah, prepevali o njihovih lepotah, ustvarjali na likovnem področju, pripravljali nastope, lepili plakate, izdelovali makete planinskih bivališč, pripravljali planinsko prehrano, iskali zdravilna zelišča, se seznanjali s planinskimi športi in še bi lahko naštevali. Priprava projekta vedno prebudi ustvarjalnost, poleg učnih pa dosega še številne vzgojne cilje in obogati učence in učitelje z novimi spoznanji in izkušnjami.

Delo otroških rok

Poleg tega so bili učenci predmetne stopnje navzoči na predavanjih in multimedijskih predstavah strokovnjakov: petošolci so prisluhnili Janku Brezniku, ki je predstavljal slovenske gore ob diaposnetkih, gospod Dejan Povoden je šestošolcem поблиže predstavil gorati svet Amerike, Ciril Tovšak je popeljal sedmošolce med najvišje vrhove Evrope in Južne Amerike, dr. Igor Žiberna pa je osmošolcem natančno razložil, kako je s klimo v gorah.

Teme letošnjega projekta so bile pestre in zanimive. Prvošolci so pripravili razstavo Na planinah, drugošolci so spoznavali živali v gorah, tretješolci in četrtošolci pa so nas popeljali v gore, vse do Kekčeve hiše in naprej v planinski gozd – vir zdravja. Zaklade v gorah so iskali petošolci, ki so nas poučili tudi o bontonu v gorah. Šestošolci so raziskovali, kako je z vremenom v gorah, in svojo predstavitev popestrili z zanimivimi poskusi. Piskali so številne pregovore in lepe misli o tem, kakšne so gore v očeh ljudi. Sedmošolci so predstavili Kraljico smučarskih skokov – Planico, v razredu so postavili pravo skakalnico, pa še pogostili so nas s planinsko hrano, da nismo omagali pri ogledu številnih razstav. Zanimal jih je tudi pomen voda v gorskih pokrajinah in to, da nesreča tudi v gorah nikoli ne počiva. Ob pomoči napotkov gorskega reševalca, ki jim je predstavil delo gorske reševalne službe, so pripravili igrico reševa-

nje v gorah. Osmošolci so preučevali značilnosti in pomen alpskih rek in turno smučanje, povabili pa so nas tudi na literarni večer z naslovom Šel je popotnik skozi atomski vek. Ogledali smo si lahko še razstavo slovenskih gora na internetu, metode prikazovanja gora na zemljevidih, makete bivališč v gorah in razstavo knjig o gorah.

Odprtje Fotografskih razstav Med Alpami in Andi

Poleg nastopov in razstav, ki so jih pripravili učenci, smo pripravili dve fotografski razstavi o gorah. Mnogi utrinki, ki sta jih ujela v fotografski objektiv avtorja Ciril Tovšak in Ferdo Rus, so obogatili naš projekt. Razstavi je odprla podpredsednica Planinske zveze Slovenije Slavica Tovšak in ob tem spregovorila: »Ko sem kot predsednica PZS prebirala vaše vabilo, v katerem so bile nanižane vse aktivnosti, posvečene goram, sem bila prijetno presenečena. Z njimi ste se namreč čudovito vključili v sklop letošnjih praznovanj ob 110-letnici ustanovitve osrednjega planinskega društva in organiziranega planinstva.

Imeli bomo slovesno akademijo v počastitev visokega jubileja, ki jo praznujemo v Kamniku, proslavo v Mozirju, dan slovenskih planincev ob Krnskih jezerih in v dolini Vrat, srečanje mladih planincev v Bavšici in še kaj. V ta okvir prav gotovo sodi tudi prispevek OŠ Franceta Prešerna iz Maribora, za katerega vam iskreno čestitam in se vam zahvaljujem.

Tudi Ferdo Rus, ki zahaja v gore že 30 let, je primaknil svoj delež k današnji slavnosti in ove-

kovečil hvalnico naravi ter navezanost na gorski svet s fotografijo. Mnoge utrinke je ujel v objektiv z željo, da bi jih občudovali tudi mi in se z njimi poistovetili. Ob pomoči učencev 6. b nam razkriva tudi čar voda, ne le kot življenja, temveč kot izraza neokrnjene narave. Ciril Tovšak je planinski delavec že vrsto let. Kot planinski vodnik nam je z govorico fotografskega aparata, ki ga spremlja že od zgodnje mladosti, mnogokrat prikazal široko paleto gorskih motivov med Triglavom in Andi. Imel je že vrsto razstav in predstavitev dia pozitivov na osnovnih šolah, srednjih šolah, v knjižnicah in v okviru planinskih društev. Nekatere fotografije so bile tudi nagrajene. Njegova posebnost so obrazi sveta, v potezah katerih se zrcalijo življenje, otroška radoživost, strah, brezskrbnost, upanje in velikokrat revščina. Presenetijo pa nas drobni detajli narave in vsakdanjega sveta, mimo katerih hodimo, a jih pogosto ne opazimo. Oba planinska fotografa sta nas popeljala skozi svet tišine gorskega sveta, vizijo resničnosti in presenetljivih motivov, ki plemenitijo in bogatijo dušo in srce. Zato zanju še posebno velja moto, ki ste ga izbrali za projekt: Z gorami živim in zaklade delim.«

Projekt in dan odprtih vrat sta pokazala veliko več, kot smo pedagoški delavci – mentorji pričakovali. Učencem sta na drugačen, prijeten način ponudila pridobivanje znanja in številnih vzgojnih izkušenj o prijateljstvu, ohranjanju narave in drugih stvareh, ki so mlademu človeku dandanes še kako potrebne. Obiskovalce pa sta ob ogledu razstav, predstavitvi in dramatizaciji popeljala v čarobni svet gora s prečudovito floro in favno. ○

Čez goro k očetu

Spomin na trdo pot

Besedilo: Jože Žunec

Na božični večer leta 1932 so med koroškima gorama Peco in Olševo v globokem snegu premrle hitele k očetu in možu majhni hčerki in žena. Hotele so se srečati z njim, ki je bil pregan iz svoje domovine. Pot so začele v Kotljah. S sanmi so se pripeljale do Črne, naprej do Železne Kaple pa so gazile po globokem snegu, ki se je vdiral do kolen. Za prehod preko meje so morale izbrati pot, kjer niso pričakovale obmejnih stražarjev. Štirinajst ur nečloveških naporov in pot od Črne do Železne Kaple je bila premagana. Do Celovca so se peljale, vendar so prišle prepozno, očeta in moža so že aretirali. V Celovcu jih je zaman čakal Prežihov Voranc ...

PD Ravne na Koroškem je v decembru 2002 že desetič organiziralo nočni zimski pohod »Čez goro k očetu«. Organizatorji smo hoteli obuditi spomin na nečloveške napore dveh majhnih deklic in njune matere. Pohodnike spremlja misel na mrzlo decembrsko noč pred sedemdesetimi leti in njihov korak je morda zato lahkotnejši. Pohod, ki ga vsako leto v soboto ponoči pred božičem prehodi množica planincev, traja štiri do pet ur. Začne se v Koprivni pri kmetu Lipoldu in se konča v Lepeni pri Raztočniku blizu Železne Kaple. Tura poteka po vzporedni poti, ne po globačah popotnic iz pred sedemdeset let. Udeležba je vsako leto večja. Za varnost in pomoč spremljajo kolono gorski reševalci s postaje Prevalje. Organizatorji smo ponosni, da se pohoda udeležujejo planinci iz vseh delov naše države, čeprav je treba priti na začetek poti na Koroško, do koder vodijo le slabe ceste.

Krenemo iz Lipolda. Po uri in pol se ustavimo na kmetiji Kumer, kjer je planinski dom kralja Matjaža. Tu nas čaka malica, ki jo pripravi gospodinja. Smo na višini 1300 metrov, zato je ob lepem

vremenu in svetli noči prelep pogled na bližnje hribe. Ko se okrepčamo nadaljujemo naprej. Zavijemo v gozd. Pred nami je cel sneg. Kolona je dolga: pohodniki iz Mislinjske doline, Prekmurci, Ljubljancani, Savinjčani, planinci s Poljčan in celo iz Kopra, ter organizatorji in vodniki. Vsakega smo veseli, še posebej tistih iz oddaljenih krajev.

Bližamo se meji, kjer čakajo radovedni mejni policisti – naši in avstrijski. Zadnja leta nas blizu meje počaka tudi celovška televizijska ekipa, ki snema za slovensko oddajo »Srečno Koroška«.

Postanek pri cerkvi »vseh ver« na Lužah je obvezen. Zvonček pri vhodu neprestano poje. Vsak hoče slišati njegov zvok, ki močno odmeva v tišini zimske noči. Smo nad Kapelsko Koprivno na cesti Železna Kapla – Globasnica, kjer se navadno srečamo z ledenimi pastmi. Nadaljujemo po cesti, ko zagledamo osvetljeno kmetijo pri Čemerju. Sprejme nas špalir plamenic. Kako svečano in pristrčno nas sprejmejo naši rojaki! Domačini nas že nestrpno čakajo. Ženske so pripravile pecivo in topel čaj, moški pa nekaj za pod zob. Prijetno se je srečati s Slovenci na oni strani meje, ki nas tako toplotno sprejmejo. Tako pohodniki kot domačini si želimo čim hitrejšo odpravo meja, da bodo Koroški Slovenci v resnici postali močna vez med obema državama. Ali bo res kdaj tako? Nenadoma se pojavi Polde Bibič in s svojim gromkim glasom recitira Zdravljico. Navdušenje je enkratno in potrjeno z dolgim aplavzom. Na dvorišču je živahno. Med pohodniki je veliko mladih, kar je tudi eden od zastavljenih ciljev organizatorja – poleg spomina na Vorančevo družino, srečanja z našimi rojaki

in hoje v neokrnjeni naravi. Ob polnoči čakajo avtobusi, bliža se čas odhoda. Na svidenje čez leto dni!

Naj nadaljujem s stavki Draga Kosa: »Končno cilj. Pohodniki se posedejo po avtobusih. Nikjer ni tistega, za konec drugih planinskih pohodov tako značilnega živžava. Brnenje motorjev in svetloba žarometov sta prav vsiljiva tujka v glavah obeh stotnij, ki sta še vedno uglašeni na tišino, na blede odsev meseca, na temne sence gora in dreves. Med pohodom dosežena popolna harmonija le z veliko nejevoljo v glavi popušča pred bližajočimi se vsakodnevnimi problemi. Kako neresnični, kako nepomembni se zdijo po prestali preizkušnji in kako veliko lažje se bo spoprijeti z njimi po nočnem pohodu skozi divjino ... Kilometre za njimi pa svoje opravlja narava – orkanski veter s Pece briše sledi in ob prvih sončnih žarkih gazi v beli pokrajini ne bo več. Sledi v tistih, ki so to noč šli čez goro k očetu, ne bo izbrisal nihče.«

Vorančeva pripoved Čez goro k očetu, ki je napisana po resničnih dogodkih, je zagledala luč sveta v lepo opremljeni knjigi z ilustracijami Leandra Fužirja. Vsak udeleženec 10. pohoda pa je to drobno, a dragoceno knjigo s posvetilom še živeče Vorančeve mlajše hčerke Mojce, dobil v dar. ●

Slikovna uganka

Kako poznamo svojo deželo?

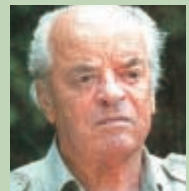
Rešitev iz majske številke: Na sliki je slap Cingarela, ki ga ustvarja potok Poganja. Potok pod 204 m visoko pečino Finedo, ki polkrožno kotanjasto obkroža dolino, pada v dolino in se na naši strani izliva v Dragonjo. Najlažji dostop je po sveže markirani poti iz Kaštela, na Hrvaškem levo (mejni prehod Dragonja-Kaštel), potem pa strmo ob jeklenicah navzdol v globel, ki jo obletavajo kanje, ki gnezdiijo v duplinah. Govorijo o 20 gnezdiščih.

Jože Praprotnik

Pravilne rešitve nismo prejeli.

Uredništvo

Zopet je odšla ena od legend slovenskega alpinizma

V torek, 3. junija, je v 83. letu umrl Marjan Keršič - Belač, akademski kipar, alpinist, gorski reševalec in gorski vodnik, vsestranski vzgojitelj, smučarski učitelj, borec za varovanje narave. O njem bomo več pisali v eni od naslednjih števil.

Skupščina Planinske zveze Slovenije

Besedilo in Fotografiji: Vladimir Habjan

V dvorani Doma kulture v Kamniku je bila 24. maja 2003 letna skupščina PZS. Obsežno gradivo, v katerem so zapisana vsa poročila in kjer je tudi ostalo gradivo, je strokovna služba PZS pripravila in poslala nosilnikom že aprila. Med povabljenimi na skupščini je bila vrsta gostov, med katerimi je bil tudi minister Jakob Presečnik. Začetek skupščine je bil kulturno obarvan, nastopali so pevski zbor Lira iz Kamnika, gasilska godba Stranje ter pevka Joži Kališnik in harmonikar Božo Matičič. V dokaj dolgem uvodnem pozdravu je predsednik PZS Franci Ekar orisal aktivnosti planinske organizacije v preteklem letu in nakazal smeri razvoja v prihodnje. Po poročilu verifikacijske komisije in sprejemu Poslovnika o delu skupščine sta predsednik PZS in delovni predsednik skupščine Stane Simšič podelila dvema bivšima predsednikoma PZS, Tomažu Banovcu in Andreju Brvarju, najvišje priznanje »Častni član PZS« za posebne zasluge in dolgoletno delo v planinski organizaciji. Odlikovanca sta v ta namen prejela posebno listino in plaketo »Štirje srčni možje - prvi pristopniki na Triglav«. V uvodni obrazložitvi pred podelitvijo je Jože Melanšek podrobno opisal njuno delovno pot. Sporočil je tudi, da je predsedstvo upravnega odbora PZS sprejelo sklep, da podeli Nepalski planinski zvezi zlati častni znak PZS. Priznanje daje za dolgoletno sodelovanje, ob 50. letnici prvega vzpona na Mt. Everest. Priznanje sta podelila predsednik PZS Franci Ekar in podpredsednik Tone Škarja na osrednji prireditvi Zlatega jubileja najvišje gore sveta v Nepal. V nadaljevanju skupščine sta predsednik PZS in predsednik PD Tomaž Willenpart slovesno podpisala pogodbo o uskladitvi zemljiškoknjižnega stanja z dejanskim stanjem, med PZS in PD Ljubljana-Matica za Dom v Kamniški Bistrici in Dom na Komni. Osrednja točka dnevnega reda skupščine je bila razprava, ki je bila dolga in razgibana. Po pričakovanju je največ delegatov razpravljalo na temo višine članarine in deleža, ki gre PZS ter društvvenega prispevka za planinski muzej. Zanimiv predlog o različnih načinih plačevanja članarine je podal delegat PD Bohor in ga bodo preučili ustrezni organi PZS. V razpravi je bila izpostavljena še vrsta drugih vprašanj, predlogov, mnenj in tudi kritik, na katere so v nadaljevanju odgovarjali člani predsedstva in zadolženi za posamezna področja. Največ zapletov je bilo okoli prispevka GRS Slovenije strokovni službi in v zvezi s spremembami in dopolnitvami Statuta PZS. Vsa vprašanja niso dobila potrebnih odgovorov, kar pa je na takšnem zboru tudi težko izvedljivo. Podane predloge in sklepe bo preučilo predsedstvo in UO PZS ter jih preko Obvestil posredovalo članstvu. Na naslednji skupščini bi bilo dobro pregledati izvršitev sprejetih sklepov letošnje skupščine; tako je predlagal eden od razpravljavcev. ◻

Uvodni pozdrav predsednika PZS

Zahvalni govor Andreja Brvarja

Mednarodni Festival gorskih Filmov Trento 2003

Besedilo in Fotografiji: Marjeta Keršič – Svetel

Letos so v italijanskem mestu Trento pripravili že 51. Mednarodni Festival Filmov o gorah, pustolovščinah in raziskovanju. To ni le najstarejši Festival te vrste na svetu s častitljivo tradicijo – v več kot pol stoletja dolgi dobi razvoja je prerasel v mednarodno prireditve, ki daleč presega zgolj Filmske okvire. Seveda pa Filmske prireditve ostajajo jedro tega vsakoletnega mednarodnega srečanja ljubiteljev gora, alpinistov, umetnikov, znanstvenikov in novinarjev. Letošnji Festival je potekal v znamenju petdesete obletnice vzpona Hillaryja in Tenzinga na vrh Mont Everesta. Tudi ta dogodek je pokazal, kako tesna je že dolgo zveza med vrhunskim alpinizmom in Filmom: Film o njunem vzponu, ki ga je naredil Tom Stobart, je leta 1955 v Trentu prejel najvišjo Festivalsko nagrado. Filmska retrospektiva, ki so jo pripravili ob uradnem tekmovalnem delu Festivala in je bila posvečena nekaterim najpomembnejšim dokumentarcem o Everestu in Nanga Parbatu, je pokazala, kako zelo so se razmere spremenile, tako v alpinizmu kakor tudi v Filmu. Vendar pa je nekaj ostalo nespremenjeno: za dober Film je potrebno več kot le veliko alpinistično dejanje in neizmerna požrtvovalnost snemalcev v najtežjih razmerah. Potrebni so veliko Filmsko znanje, dobro oblikovana zgodba, obvladanje dramaturgije, osebnosti z veliko človeško širino, ki imajo res kaj povedati, potrebno je »nekaj več«, da ima Film globljo vrednost, ki nagovarja gledalca še desetletja po nastanku Filma.

Letošnji Festival v Trentu je prinesel nekaj organizacijskih sprememb, saj je upravljanje prevzela povsem nova ekipa pod vodstvom novega predsednika Festivala, gospoda Itala Zandonelle Callegherja. Seleksijska žirija je izmed 213 Filmov, ki so prispeli na Festival z vseh koncev sveta, za tekmovalni del Festivala izbrala 71 Filmov. Presojala jih je petčlanska mednarodna žirija. Med njimi je bil tudi en slovenski Film – No siesta Pablo Matjaža Fistravca. Žiriji je predsedoval znameniti alpinist in avtor izjemnih alpinističnih dokumentarcev Kurt Diemberger – mož, ki je prvi stopil na dva deviška osemtisočaka in se s Filmsko kamero v roki srečal z mnogimi predeli in vrhovi Himalaje. Do dela, ki so ga opravili selektorji, je bil zelo kritičen, prav tako pa tudi do nekaterih sodobnih avtorjev Filmov, ki so v želji po atraktivnosti pozabili na spoštovanje avtorskih pravic in v svoje nove Filmske izdelke vključevali cele odlomke starejših Filmov, ne da bi citirali njihove avtorje. Kaj takega se minula leta na tako uglednem Festivalu ne bi moglo dogajati. Prav gotovo ni prijetno, če člani žirije gledajo Filme, v katerih se pojavljajo njihovi lastni kadri iz Filmov, ki so minula leta v Trentu dobivali najvišje nagrade! Podoben pojav so tudi Filmi, ki so pravzaprav ponovitev uspešnih in nagrajevanih Filmskih zgodb iz minulih let – posneti z drugimi protagonisti so se pojavili v letošnji tekmovalni selekciji, vendar po pravilu ne dosegajo kakovosti izvornikov. Še bolj pa je bil Diemberger kritičen do Filmov, ki so pravzaprav eno samo reklamno sporočilo – taki Filmi prav gotovo ne sodijo v uradni program uglednega Festivala, kot je trentski. Med take primere je sodil kanadski Film o prvem plezanju kombinirane smeri Mushashi, katerega najbolj udarno sporočilo se je nanašalo na poživilne sposobnosti neke pijače, katere reklamni napisi so kar zarezali na čeladah in opremi obeh plezalcev ...

Na žalost kaže, da sorazmerno z razširjenostjo majhnih digitalnih kamer in pogostnostjo snemanja upada število zares izvornih, dobrih idej za Filmske zgodbe, pa tudi volja in znanje te zgodbe zares dobro izpeljati. Vse več avtorjev streže televizijskim željam po atraktivnosti za vsako ceno in reportažnih učinkih – to pa ima z dobrim Filmom o gorah le malo skupnega.

Seveda pa tudi letos ni manjkalo zares dobrih Filmov, ob katerih je uživalo tudi občinstvo Festivala in mednarodna žirija je njihovo kakovost soglasno nagradila s prestižnimi Festivalskimi encijani.

Nagrado za najboljši Film o športu ali pustolovščini je dobil Film Poljaka Mirosława Dembrinskega o hudi nesreči jadralnega padalca, ki kljub invalidnosti zaradi strmoglavljenja s padalom vendarle najde nov smisel življenja. Srebrni encijan za najboljši Film o raziskovanjih je odnesel Slovak Pavol Barabaš, v zadnjih letih že zelo uveljavljen avtor, ki s svojimi odličnimi dokumentarci pobira nagrade na številnih Festivalih. Tokrat je naredil Filmsko zgodbo o skupini slovaških naftarjev, ki so se – drugi v zgodovini – s čolnom spustili po reki Omo v Etiopiji. Za najboljši Film o gorskem okolju so razglasili zgodbo Avstrijca Kurta Mayerja o Alpah kot prostoru, na katerem se kuha evropsko vreme. Srebrni encijan za najboljši Film o gorah je dobil avstrijski režiser Jo Baier za Film Schwabenkinder, najboljši Film o alpinizmu pa je bilo Razmišljanje v vetru, nova patagonska zgodba italijanskega alpinista Ermanna Salvaterre. Za najboljši Film Festivala pa je mednarodna žirija soglasno razglasila Film Your Himalayas španskega režiserja Alberta Inurategija z obrazložitvijo, da gre za dramatično zgodbo o najvišjih vrhovih sveta, v kateri se prepletajo humanost, želja po uspehu, smrt in življenje. Pretanjeno razdelana osebna zgodba o najvišjih gorah sveta in ljudeh, ki so jim pripravljene žrtvovati celo svoje življenje, sodi med tiste Filme, ki zares stopajo iz povprečja že videneega.

Občinstva letos trentskemu Festivalu ni manjkalo, največ zanimanja pa je bilo za Festivalni večer, ki je bil posvečen obletnici prvega vzpona na Mont Everest in ga je vodil (in to res bleščeče!) sam Reinhold Messner. Ob njem so se na odru zvrstili tudi mnogi drugi protagonisti vzponov na najvišjo goro sveta, med drugimi tudi Messnerjev tovariš na prvem vzponu na vrh brez dodatnega kisika Peter Haberel in Poljak Wielicki, ki se je prvi povzpел na vrh pozimi. Ob odlomkih iz Filmov o Everestu pa je občinstvo lahko skoraj doživljalo dramatične vzpone na to legendarno goro, ki ni vzpodbudila samo nastanka številnih Filmov, ampak ji je posvečena tudi izjemno bogata knjižna bera, kot smo lahko videli na posebni razstavi. Toliko knjig kot o Everestu ni izšlo o nobeni drugi gori na svetu. Reinhold Messner je o svojih izkušnjah z Everestom povedal marsikaj zanimivega – tudi o svojem prepričanju, da je jeti pravzaprav velikanski himalajski medved, in o svojem pogovoru s Hillaryjem, ki ga je vprašal, kaj misli o možnosti, da je bil morda Mallory že leta 1924 prvi na vrhu Everesta. Takrat mu je Hillary odgovoril: »Nič hudega, če je bil prvi na vrhu – midva s Tenzingom sva bila prav gotovo prva, ki sva se z vrha živa vrnila v dolino! To pa je še pomembnejše!« Sicer pa se Messner pripravlja na daljši obisk Nepala, da bi poskušal Nepalce prepričati, naj v Himalaji ne ponovijo napak, zagrešenih v Alpah, in naj ne postavljajo žičnic in ne razvijajo množičnega turizma, ki bi ogrozil njihovo naravno in kulturno dediščino. Krona večera je bila slovesna podelitev nagrade Združenja Festivalov gorskih Filmov, ki je pripadla Angležu Leu Dickinsonu. Kar šest njegovih dokumentarcev je posvečenih Everestu, sicer pa Leo slovi kot filmar nemogočega. Posnel je prelet Everesta z balonom, spust s kajaki izpod Everesta, vragolije padalcev, ki se mečejo z vrhov najvišjih sten, snemal je v steni Eigerja, na ledenikih Patagonije in v deroči vodi himalajskih rek ... Kot pravi sam, ga nikakor še ni snečala pamet in po glavi mu rojijo nove zamisli za še bolj drzne Filme.

Zelo obiskana je bila tudi mednarodna razstava knjig in revij, posvečenih goram. Zaradi lanskega mednarodnega leta gora je bila bera strokovne literature o gorah še posebno bogata. Razstava je bila letos zasnovana tako, da so obiskovalci v bralnih kotičkih posamezne knjige lahko tudi prebrali. Kako različne teme so povezane z gorami, dokazuje knjiga ameriškega alpinista, astrofizika in profesorja na washingtonski univerzi Paula Hodgeja, ki je vzbudila veliko pozornost. »Više od Everesta – sončni sistem v alpskem slogu« je knjiga, ki je lahko v tolažbo tistim, ki mislijo, da je alpinizmu v 21. stoletju zmanjkalo izzivov. Mogoče na Zemlji – toda kaj pravite k izzivom gora na Marsu? Mons Olympus meri od vznožja v višino kar 21 183 m! Pra-

Simpozij o varnosti in reševanju v gorah

vzprav je to trenutno najvišja gora, za katero vemo – ob vznožju ima premer 800 km in torej meri približno toliko kot cela Francija. Nad marsovsko ravnino se dviga kot velikanski kolač, obdan z več kot 300 m visokimi stenami. Nočne temperature na Marsu padejo pod minus 130 stopinj. In tam prav gotovo ne bi bilo sporov o vrednosti vzponov s kisikom ali brez! Sicer pa je tudi na Luni Mont Blanc in tudi drugi planeti našega osončja imajo take in drugačne vzpetine ... Morda je alpinizem na Marsu dandanes res popolna znanstvena Fantastika – toda mar ni bilo smučanje z vrha Everesta v obdobju Hillaryjevega vzpona na vrh tudi Fantastika? Kdo ve – morda pa vesoljski alpinizem ni le domišljija?!

Letošnja najbolj prestižna knjižna nagrada trentskega Festivala – zlata bodeča neža – je pripadla Poljaku Zbigniewu Umidajewiczu za knjigo Poletje v Chamonixu. Gre za pripoved o poljskih alpinistih, ki so v osemdesetih letih v okolici Chamonixa opravili vrsto izjemnih vzponov. Pripoved predvsem osvetljuje družbene razmere in okoliščine tega obdobja, ko so poljski alpinisti le s težavo dobili dovoljenje za potovanje v državo dekadentnega kapitalizma, v kateri so se morali znajti tako rekoč brez denarja, kot so vedeli in znali – alpinizem v najbolj ekstremni obliki pa je bil pravzaprav nekakšna oblika protesta in iskanja svobode. Veliko pozornost je vzbudila zgodovina tibetanskega ženskega alpinizma, knjiga z naslovom Druga polovica neba, ki jo je uredila Maria Antonia Sironi. Osvetljuje doslej na zahodu malo znana poglavja iz zgodovine alpinizma, vlogo tibetanskih žensk pri osvajanju najvišjih gora sveta.

Med 114 revijami z vsega sveta, posvečenimi goram in gorništvu, se je predstavil tudi naš Planinski vestnik. Sodelovanje na razstavi knjig in revij o gorah v Trentu je pomembno tudi zato, ker vsako leto izide obširen razstavni katalog, poglobilni bibliografski pripomoček za vse, ki se profesionalno ukvarjajo z gorami.

V okviru letošnjega trentskega Festivala je potekalo tudi mednarodno posvetovanje o varnosti v gorah in o vlogi sodobne tehnologije in znanosti pri reševanju ponesrečenih v gorah. Posvet je organizirala gorska reševalna služba Trentina, ki je bila ustanovljena isto leto kot Mednarodni Festival gorskih Filmov. Posebno pozornost so posvetili dvema temama: preventivi pred nesrečami (pri tem je bilo posebej poudarjeno, kako pomembna je ustrezna telesna in duševna pripravljenost obiskovalcev gora!) in tehnološkim pripomočkom za iskanje pogrešanih v gorah. Ob že uveljavljenih plazovnih žolnah, ki jih pozna večina obiskovalcev zasneženih gora, je dandanes na voljo še več različnih tehnoloških pomagal za iskanje zasutih in tistih, ki padejo v ledeniške razpoke. Na žalost pa vsi ti novi tehnični pripomočki še zdaleč niso tako izpopolnjeni, da bi v praksi zares lahko kaj prida pomagali reševalcem. Za raziskave je na voljo veliko premalo denarja, kot je malce zagrenjeno pripomnil dr. Paolo Papeschi: »Dandanes lahko z georadarjem odkrijemo nafto več sto metrov pod površino zemlje. Za takšne raziskave so na voljo milijoni – žal pa se zdi, da je človeško življenje vredno bone malo, saj za raziskave o uporabi georadarja za iskanje zasutih v snegu ni niti minimalnih sredstev!«

Tudi letos so znani evropski antikvarijati, specializirani na stare gorniške knjige in tiske, pripravili svoj sejem. Seveda je bil tudi ta v znamenju knjig o Everestu in Nanga Parbatu. Nekatere – še posebno tiste, ki so jih podpisali protagonisti znamenitih vzponov – so dosegale vrtoglave cene. Tako je neki britanski antikvarijat ponujal številko The Times Illustrated iz julija 1953 s Potoreportažo o Hillaryjevem in Tenzingovem vzponu, na katero se je podpisala večina članov odprave, kar za 1000 britanskih funtov!

Kot vsako leto so se zvrstile tudi razstave likovnih del, Fotografske razstave, razstava Filatelije s temo Everest, organizirali so tekmovanje v balvanskem plezanju, predstavitev kulinarike posameznih dolin v Dolomitih, razstavo kartografije italijanskih gora, organizacija Mountain Wilderness je pripravila akcijo za ohranitev naravnega okolja v najvišjih italijanskih gorah... Skratka: kot vsako leto v začetku maja je bil Trento tudi letos kraj, ki je ljubiteljem gora ponujal obilo zanimivosti, srečanja z znanimi alpinisti, filmskimi ustvarjalci in umetniki, priložnost za uživanje ob zanimivih filmih in knjigah, pa tudi za klepet o gorah ob pregovorno okusni kavi trentskih kavarn. ○

Stojnica Mountain Wilderness

Korzika, doživeta na novo

Peš po GR20

Besedilo in Fotografiji: Tatjana Delič

Korziška transversala

Francija ima več kot 120.000 kilometrov označenih pešpoti, od katerih so najbolj poznane označene z GR (*grande randonnee*) in številko. Treking po Korziki, GR20, bojda eden najtežjih v Evropi, je bil zasnovan leta 1972 in je zelo priljubljen. Teče od Calenzane v regiji Balagne na severozahodu do Conce severno od Porta Vecchia na vzhodni obali, pri čemer sledi naravni delitvi otoka. Dolg je približno 200 kilometrov in je razdeljen na 15 etap, ki trajajo vsaka okoli 8 ur (čiste) hoje. Pot teče skozi srce narodnega parka (*Parc Naturel Regional de Corse*), ki pokriva tretjino otoka, skozi prvobitno in veličastno notranjost, in sicer na nadmorski višini med 1000 in 2000 metri, z najvišjo točko GR20 pri 2225 metrih.

Raznolikost pokrajine napravi to pot izjemno lepo. Očarajo nas granitne stene, kraterji, ledeniška jezera, hudourniki, vrhovi, pokriti s snegom, bukovi in pinijeve gozdovi, makija (nizka, sladko dišeča vegetacija) – raj za ljubitelje narave.

Tudi ljubitelji miru ne bodo razočarani, dneve in dneve ne slišiš avtomobilov, pot pelje le skozi dve vasi: Vizzavona in Bavella. V *refuges* (gorskih zavetiščih) in *bergeries* (pastirskih kočah) pohodniki lahko prespijo, se oskrbijo s hrano in vodo oziroma se tam utaborijo.

Pohodnikov ne sme zavesti relativno nizka nadmorska višina, po kateri teče pot. GR20 je prava gorska tura, ki zahteva dobro fizično kondicijo in pripravljenost in je ne gre jemati nalahko. Pozitivne spremembe višine znašajo na celi poti okrog 10.000 metrov, z 800 metri plezanja na posamez-

nih etapah, poti so strme in ponekod spolzke, vreme je lahko neugodno, zato je treba nositi s seboj dovolj opreme. Dobra fizična kondicija in načrtne priprave pred turo so absolutno potrebne.

Naši cilji in oprema

Ta pot je že nekaj let vabila tudi nas, slovenske ljubitelje gora, in poleti 2002 smo idejo uresničili. Kandidati za treking smo se posebej pripravljali že v času od junija do avgusta. Poleg nabiranja kondicije po naših vrhovih smo opravili tudi dvodnevni trening skozi kočevske gozdove, na katerem smo prehodili približno 80 kilometrov in s seboj seveda nosili vso potrebno opremo in šotore, v katerih smo tudi prespali v bližini (brr!) medvedje hoste.

Načrtovali smo, da bi v 10 dneh prehodili 9 etap od 15, to je od Calenzane do Vizzavone, ostale etape do Conce pa opravimo naslednje leto.

Od prvotnih navdušencev za to pot nas je na koncu ostalo šest (pet kaveljcev in ena koreninca), ki smo se pridružili PD Rašica, organizatorju 10-dnevnega potovanja na Korziko. Z njimi smo se odpeljali do Korzike, do kampa v Calviju, kjer smo prvo noč prespali. Zadnji dan pa so prišli po nas na prelaz Vizzavona. Naša oprema je bila v stilu »vse svoje nosim s seboj«! Vsebovala je oblačila, hrano, vodo, spalne vreče, ležalne podloge, šotore, gorilnike, svetilke, zaščitne kape in faktorje, fotoaparate, pa tablete za čiščenje vode ... Nahrbtnik je narasel in kljub večkratni reorganizaciji ni hotel biti nič lažji.

Prvi dan in vsak začetek je težak

Zjutraj nas je šofer odpeljal na start prve etape GR20 v Calenzano. Odložil nas je v gornjem delu vasi pred cerkvijo, ki je v precej slabem stanju in okrog nje so napisali: »DANGER!« – ali pa je to v opomin pohodnikom, da poti ne bi jemali preveč nalahko?!

Kakor koli že, tu smo se otovorili s svojimi neusmiljeno težkimi nahrbtniki in se podali na pot, s katere si bo pozneje težko premisliti. Naš start je pozen, a naj nam bo za prvi dan, zato pa nam bo bolj vroče. Steza se najprej počasi dviga skozi makijo, spotoma se bašemo z robidami. Sem in tja si nas iz grmovja ogleda kakšna krava, drugih živali ni videti, le prijazni martinčki neumorno švigajo sem in tja. Vode je ob poti dovolj, čeprav opremljeni s čistilnimi tabletkami za vodo, jih nismo uporabili, saj ni bilo potrebe.

Če smo se ozrli nazaj, se nam je odprl lep razgled na Calenzano in Moncale, pozneje pa smo uzrli tudi Calvi in morje. Občudujemo visokorasle pinije s krasnimi krošnjami. Zaradi velikosti in

krošenj smo jih krstili za bigsajje (po bonsajjih). Ponekod smo naleteli na brinje in tudi gobe, ki pa so bile kljub izpričani slovenski gobarski strasti tokrat v drugem planu našega zanimanja.

Po kakšnih sedmih urah hoda, s počitki ob izvirih in slapovih, se je ciljna kočica prvega dne postavila v naše vidno polje, a bo trajalo še kakšno uro, preden bo naša.

Navsezadnje je res tudi bila, mi pa kar pošteno utrujeni, obenem pa veseli, da je prva etapa za nami. V kočici in okrog nje pisana družina Francozov, Nizozemcev, Švedov in Nemcev, s katerimi smo hitro navezali stike in nekatere od njih srečevali tudi naslednje dni. Zanimivo, kako v gorah zavore hitro padejo in se prijateljsko pogovarjaš z ljudmi, ki jih še nikoli nisi videl.

Kočica je dobro opremljena, čeprav se seveda ne more meriti z našimi, ki so nekatere že kar preveč »hotelske«. Premore 30 ležišč, dobita se topla hrana in pijača, okoli kočice je dovolj prostora za šotore, v bližini je izvir, sanitarije so urejene. Odpadke sežigajo, tudi toaletni papir! Človek se ra-

Lac de Melo in Lac de Capitello

zveseli, ko vidi, kako ekološko osveščeno se obnašajo v narodnem parku. Morda se od njih lahko tudi Slovenci kaj naučimo! Po postavljanju šotorov smo proslavili končano prvo etapo s prijetnim korziškim vinom, ki nam je zaradi utrujenosti hitro stopilo v glavo in nam je šlo hudo na smeh. Vino smo zato krstili za smejalno vino! Dobre volje smo se zavlekli v spalne vreče in šotore, nekaj časa prisluškovali šumom od zunaj – so krave, prašički ali le veter, ki ves dan je dremal, čez vrhove je privihral?

To bo, kar spimo!

Gremo naprej ...

Naslednje etape so potekale podobno, le pokrajina, gore, vode, višine, razgledi so se neprestano spreminjali pred našimi očmi in nas zasipali z novimi in novimi vtisi. Zjutraj, ko se začne daniti, vstajanje, jutranja toaleta, kuhanje čaja in kave, pozneje pa večkrat kar juhice, naša glavna hrana, okrepljene kvečjemu s kakšno pestjo makaronov, nalivanje vode za na pot, hiter zajtrk, podiranje šotorov, tlačenje v nahrbtnik, ki ga je treba – uf! – spet dvigniti – pa gremo!

Dnevne porcije hoje se začenjajo z bolj ali manj strmimi vzponi do slemen. Nato malo dol, pa veliko navzgor. Ta kombinacija se je v teh dneh še hudo ponavljala. Sledimo oznakam, ki so zelo dobre, a ne smemo jih spustiti izpred oči, sicer bi se hitro lahko znašli izven GR20, v kakšni napačni dolini.

Sredi dneva počivamo v popolni samoti sredi gora. Pred nami se bočijo strme stene, ki se spogledujejo z okoliškimi granitnimi vrhovi vseh oblik. Stene kar kličejo plezalce, naj se preizkusijo na njih. Na horizontu pa špice najvišjih vrhov Korzike: Monte Cinto (2710 m), Paglia Orba (2525 m) in Monte Rotondo (2389 m), ki jih ogledujemo zdaj z ene, zdaj z druge strani. Korziške gore so res čudovite, veličastne, samozadostne, vrhovi raznoliki, narezani v neverjetne oblike: stolpe, čeri, živalske like.

Spusti do koč so večinoma dolgotrajni in naporni za kolena. Druga polovica spusta je navadno zložnejša in pevca v skupini z olajšanjem tudi kakšno zapojeva, npr. Kekčevo ali venček slovenskih narodnih! Kako je bilo to okolici vseč, ne ve-

va, nisva preverjala.

Zvečer postavljanje šotora, za večerjo pa spet juhica. Mljask! Pred spanjem pevca zapojeva še kitico slovenske himne, da podkrepiva dejstvo, da smo tu. To storiva tudi na naslednjih lokacijah – protestov nismo zaznali.

Vtisi s poti

Najlepši in najdaljši dan je bil od koč Refuge de Ciottulu preko smučarskega središča Col de Verghio do Bergeries de Vaccaghaja. Pot teče ob najdaljši korziški reki Golo, ki nas je očarala s slapovi, tolmoni, naravnimi tobogani in skalnatimi plažami. V smučarskem središču prvi stik s civilizacijo in oddih ob kostanjevem pivu Pietra. Občudovali smo jezero Lac de Nino s »pozzines«, to so majhni bazenčki z vodo, ki jih povezujejo mnogi potočki. Dolina z jezerom je ekološko zelo občutljiva in jo čuvajo nadzorniki parka kot tudi druge točke v parku. Nas, ki nosimo v srcu svojo deželo, jezero in dolina spominjata na Planinsko polje.

Najlepši pogled je bil na jezeri Capitellu in Melu, ki se odpre z najvišje točke na GR20, z Breche de Capitellu. Prvo je globoko 42 metrov, zato skoraj črno. Pogled na jezeri in okoliške divje gore res jemlje dih. Toda spust k jezeroma ni prav nič nedolžen.

Najatraktivnejša etapa: Plezanje v Cirque de Solitude, ki je strma ozka globel, v katero se delno ob verigah spustiš kakšnih 200 metrov, nato pa se spet dvigneš za približno isto višino do Bocca Minuta. K sreči je bilo lepo vreme, v slabem vremenu je ta del težko prehodan.

Najtežja etapa je bila morda kar prva ali pa zadnja, sedma. Prva je težka, ker na začetku še ne veš dobro, kaj te čaka, teži te nahrbtnik, nisi še utečen, zadnja pa je bila časovno dolga s strmim dvigom in napornim spustom k jezeroma in naprej v dolino.

Najrazburljivejši je bil beg pred nevihto v hitro postavljene šotore sredi skalovja. Postavili smo jih v rekordnem času in so zdržali naliv (1:0 za Ferino!).

Najprijetnejše spanje je bilo gotovo v pastirski koči Bergeries de Vaccaghaja, kjer smo spali na črno. Pastirja ni bilo, le krave so se pasle vsenao-

Moč vetra je opravila svoje

krog. Koča pa kar odprta in založena z vsem močim, kot nekakšna mizica pogrni se, za njo pa še ena kamnita bajta, opremljena s pogradi in spal-kami. Na mizici pa smo odkrili tudi denar, se pravi, da so neki predhodniki že bili tu in pustili plačilo za nenadejano udobje. Seveda nas je takoj preblislila misel: Potem pa lahko tudi mi ostanemo kar tu, udobno prespimo, preskočimo eno postavljanje šotorja ter nato pustimo tu ustrezno vsoto denarja. Rečeno, storjeno! Ponoči je padal dež, mi pa smo zadovoljni spali na udobnih pogradih, ki jih je bilo ravno šest, kot nas. Božja volja torej!

Najpresenetljivejše: Sredi divjine, v vzhodju gore Monte d' Oro (Zlata gora) v pravem, starinskem angleškem hotelu, narejenem v kolonialnem stilu, piti pravi angleški čaj, ustrezno serviran, in se sladkati z jabolčno pito. In the middle of nowhere! Razlaga: pred kakimi dvesto leti so sem zahajali Angleži, o čemer pričajo zapuščene vile sredi gozda in Angleški slapovi v bližini.

Najpogostejša hrana: seveda »župce« zjutraj, popoldne in zvečer!

Najbolj smešno: mala nočna glasba (beris smrčanje nekaterih osebkov).

Najbolj moker: šotor zjutraj.

Zaključek

Opravili smo sedem etap od skupaj petnajstih, in sicer težji del. Z doseženim smo zadovoljni,

čeprav smo jih nameravali prehoditi devet. Živeli smo špartansko, niso nas motili malo hrane, neudobno spanje, preznojena oblačila, samo uživali smo v naravi. Vendar smo ravnali po pameti. Ker se je vreme poslabšalo, smo v sedmi etapi skrenili z GR20 in zaključili našo letošnjo pot v mestu Corte, starodavni prestolnici.

Vstopili smo v samo srce Korzike in pustila je sledove tudi v naših srcih. Korzika ima dušo.

Bilo je lepo, zanimivo in razburljivo potovanje od kočice do kočice, tudi težko, predvsem nahrbtnik. Bilo je zabavno, a tudi poučno. Predvsem pa smo prezračili svoje glave, dušo in telo. Deset dni v naših glavah ni bilo prostora za ničesar drugega kot za gore in hojo. Bili smo eno z naravo okrog sebe in to nas je osrečilo.

Ostalo nam je osem etap od Refuge de Manganu do Conce skoraj na vzhodni obali. Zato se drugo leto spet vidimo in opravimo drugo polovico poti GR20. ●

Sklad Okrešelj

Junija letos mineva šest let od tragične nesreče petih gorskih reševalcev, ki je močno pretresla vse, ki so kakorkoli blizu planinstvu oz. Gorski reševalni službi Slovenije. Zavedanje, da se pri opravljanju človekoljubnega in prostovoljnega dela gorskih reševalcev oz. pri usposabljanju zanj, dogajajo tudi smrtni nesreče, je bilo povod za ustanovitev Sklada Okrešelj, ki bi vsaj nekoliko omilil težave družin in otrok, ki so ostali brez očeta. V letu 2002 je potekel mandat prvim članom upravnega odbora Ustanove Sklad Okrešelj. Na izrednem zboru reševalcev, 27. maja 2002 na Bledu, so bili izvoljeni novi člani, manjkajoče pa je potrdila Komisija za GRSS na svojem 3. sestanku 30.9. 2002 v Kranju. Upravni odbor:

Zvone Korenjak – predsednik, člani: Albin Vengust, Alojz Jerman, Andrej Žemva, Iztok Mlekuž, Peter Sušnik, Ivan Rudolf, Franci Ekar, Daniel Kopušar, Aleš Zupanc, Marjeta Keršič-Svetel. Komisija za štipendije: Tomaž Jamnik, Ksenja Preželj, Filip Bence, Radon Florjan, Davo Karničar, Bernard Cuder. Nadzorni svet: Danilo Škerbinek, Peter Keše, Jošt Razinger.

Trenutno imamo osem upravičencev do sredstev Sklada: en predšolski otrok, pet osnovnošolcev in dva študenta. V lanskem letu je prvi od otrok uspešno dokončal študij in se zaposlil. Za štipendije in denarne pomoči v šolskem letu 2002/2003 potrebuje Ustanova Sklad Okrešelj 1.312.674,00 SIT. Narejen je bil tudi izračun potrebnih sredstev za dokončanje šolanja vseh otrok, kar znaša 23.231.978,50 SIT ob predpostavki, da se število otrok – upravičencev ne bi povečalo.

V programu dela novega vodstva je poleg že utečenih načinov zbiranja sredstev (prispevki postaj Gorske reševalne službe Slovenije, prispevki planinskih društev, prodaja nalepk Podpornik, prispevek od prodaje koledarja, donacije MORS idr.) še snemanje predstavitevnega filma o Gorski reševalni službi in Skladu Okrešelj v sodelovanju s podkomisijo za informatiko in analitiko pri Komisiji za GRS Slovenije ter organizacija dobrodelnega koncerta, katerega izkupiček bi bil namenjen izključno dopolnitvi sredstev Sklada. Dobrodošel je vsak prispevek, ne glede na višino nakazanih sredstev, za kar se že vnaprej zahvaljujemo tako posameznikom kot tudi podjetjem.

Transakcijski račun Ustanove Sklad Okrešelj:
02010-0052385495

Ustanova Sklad Okrešelj

Slovenska delegacija v Nepal

Slovesnosti ob 50-letnici prvega pristopa na Mt. Everest so se udeležili tudi predstavniki Slovenije. Planinsko zvezo Slovenije sta predstavljala predsednik Franc Ekar in podpredsednik Tone Škarja, od alpinistov pa so bili navzoči Marija in Andrej Štremfelj ter Viktor Grošelj in Pavle Kozjek. Predsednik PZS je v imenu Planinske zveze Slovenije Nepalski planinski zvezi podelil zlati častni znak PZS. Franci Ekar in Tone Škarja sta imela vrsto srečanj s predstavniki mnogih planinskih organizacij in posameznimi udeleženci srečanja, med drugim tudi z Edmundom Hillaryem.

V.H.

Na turo?

OBLAČILA ZA V GORE

www.vrh-sp.si

TEL.: 04 57 42 777

Po sledih klasičnega alpinizma nad dolino Zajzero

Ovčja vas in Zajzero

Besedilo: Janez Turk

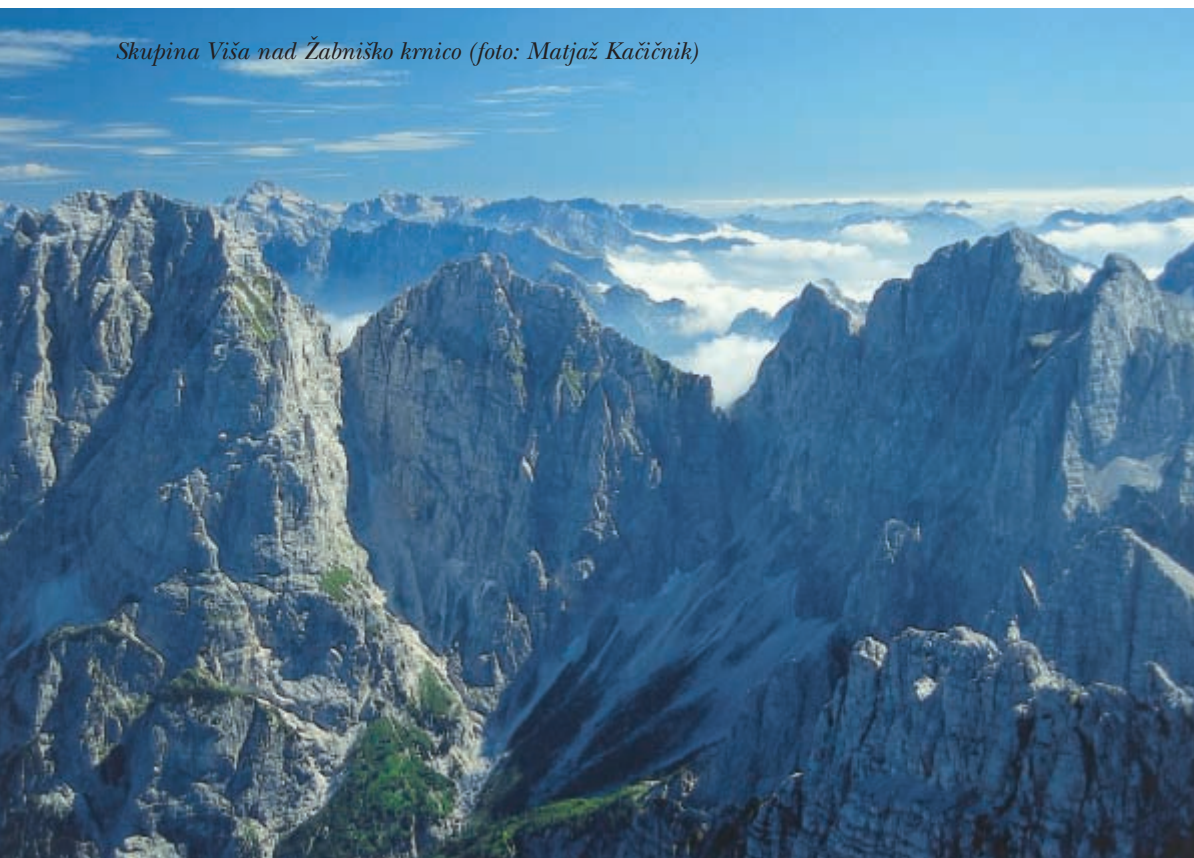
Ovčja vas (Valbruna, Wolfsbach) in Zajzero. Ob imenih teh dveh krajev nehote pomislimo na dva velika moža, ki sta zaznamovala alpinizem Julijskih Alp, Juliusa Kugyja in Antona Ojcingerja. Njuni imeni sta tesno povezani z Ovčjo vasjo in okoliškimi gorami. Kugy je pod Ojcingerjevim vodstvom preplezal domala vse gore nad Zajzero. Ojcinger je bil v Ovčji vasi domačin, medtem ko je Kugy, predvsem na stara leta, v njegovi domačiji preživel marsikatero poletje in tod napisal nekaj

svojih knjig, med drugimi tudi tisto z naslovom Anton Ojcinger – Življenje gorskega vodnika, s čimer se je Ojcingerju na lep način oddolžil in mu postavil trajen spomenik.

Ojcinger in Kugy

Ojcinger, ki je nesrečno umrl precej let pred Kugyjem, je bil pokopan na pokopališču v Ovčji vasi. Njegovega groba danes žal ni več, nagrobno

Skupina Viša nad Žabniško krmico (foto: Matjaž Kačičnik)

ploščo najdemo na pokopališkem zidu. Ojcingerjev rod se je izselil iz Ovčje vasi, ostalim vaščanom pa se očitno ni zdelo vredno, da bi ohranili grob svojega najimenitnejšega vaščana. Ojcinger je bil Slovenec, čeprav vsaj sprva nemško usmerjen kot mnogi kanalski Slovenci, ki so bili podvrženi močni germanizaciji. Predvsem Nemci so ga želeli za svojega, tako da so njegov priimek popačili v Oitzinger. V taki obliki je napisan tudi na nagrobni plošči.

Zanimivo, da je bil tudi Kugy po poreklu Slovenec. Znano je, da je bila Slovenka njegova mati, sicer hči znanega slovenskega pesnika in Prešernovega sodobnika Jovana Vesela – Koseskega. Kugyjev oče, ki naj bi bil Avstrijec in je bil doma iz vasi Pod Lipo pri Podkloštru, pa je v resnici bil le potomec ponemčenih koroških Slovencev. Priimek Kugy namreč izhaja iz slovenskega priimka Kugej, kot je dožgal France Avčin.

Ovčja vas ima med vsemi naselji v Kanalski dolini najlepšo lego. Za njo se kot kulise dvigajo vrhovi Viševe skupine in Veliki Naboj, ki na severu zapirajo dolino Zajzero. Vas je nekoč veljala za

pretežno slovensko z nemško manjšino, po 1. svetovni vojni, ko je prišla pod Italijo, se je vanjo preselilo precej Italijanov in Furlanov iz revne Reklanice. V skladu s sporazumom med nacističnima Nemčijo in Italijo se je moral velik del nemško govorečih Kanalcev, h katerim so prištevali tudi kanalske Slovence, preseliti v rajh, njihove domove pa so zasedli Italijani in Furlani, s čimer se je precej premešala narodnostna sestava doline. Pred 1. svetovno vojno je bil namreč del Koroške znotraj habsburške monarhije. Tragika mnogih Kanalcev se kaže v tem, da so bili Slovenci, hoteli so biti Nemci, po 1. svetovni vojni pa so morali postati Italijani.

Vrhovi nad Zajzero

Poldnašnja špica (Jof di Miezegnot, 2087 m) in Kamniti lovec (Cima del Cacciatore, 2071 m), ki vsak na svoji strani stražita vhod v dolino, sta skupaj z Višarjami najbolj obiskana vrhova nad Zajzero, slovita pa tudi kot prvovrstna razglednika. Večina obiskovalcev se na Poldnašnjo špico

Viš in Koštrunove špice nad Špranjo (foto: Jože Mihelič)

povzpne po južni poti mimo koč Grego, medtem ko severna pot iz same Ovčje vasi precej sameva. Ta pot je po krivici prezrta, vzpne se prek planine Ravna, na kateri stoji zanimiva in lična kapela Zita, ki so jo zgradili avstrijski vojaki med 1. svetovno vojno in jo posvetili svoji cesarici.

Svete Višarje so stara romarska pot nad Ovčjo vasjo. Danes nanje pelje žičnica iz sosednjih Žabnic (Camporosso), iz same Ovčje vasi pa vodi nanje cesta, ki je sicer zaprta za promet. Prvo kapelico so na Višarjah postavili že v 14. stoletju. Današnja cerkev je bila postavljena po 1. svetovni vojni, saj je bila starejša med vojno porušena. Notranjost cerkve je poslikal Tone Kralj, freske prikazujejo legendo, po kateri je pastir na Višarjah našel Marijin kip, na podlagi česar so na tem kraju zgradili kapelico. Nad Višarjami se dviga priljubljeni Kamniti lovec. Z Višarjij pelje nanj še malo znana in razgledna pot prek sedla Prašnik (Sella Prašnig) južno od vrha.

V začetnem delu Zajzere prevladuje široka stena špičastega Velikega Nabojša (Nabois Grande, 2313 m), nad katerim se dviga divji stolp Viša (Jof Fuart, 2666 m). Pot do koč Pellarini, od koder se ostenja Viša in Divje koze (Cima di Riofreddo, 2507 m) kažejo v obliki skladne katedrale, se v spodnjem, gozdnatem delu vije mimo velike jase, ki jo opazimo na levi strani. Tod je imel nekoč Ojcinger svoje travnike. S poti do koč je lepo vidna severovzhodna dever Viša, ki preseka severno ostenje gore. Deber so prvi preplezali Kugy in Bollaffio z vodnikoma Ojcingerjem in Trentarjem Jožetom Komacem, po domače Pavrom, leta 1901. Smer Via gola Nord-est je danes markirana, vendar zaradi stalno padajočega kamenja poškodovana in sila nevarna.

Špik nad Policami

Na Špik nad Policami (Montaž po furlanskem Jof di Montasio, 2753 m) poteka edina prava zavarovana pot (Via Amalia) nad Zajzero po zahodnem robu severne stene. Pod njenim vnožjem se nahaja vzorno urejen bivač Stuparich. Steno so prvi preplezali divji lovci iz Reklanice (Raccolane), ki je veljala za najrevnejšo dolino v Julijskih Alpah in njeni prebivalci so se bili primorani podobno kot Trentarji preživljati z divjim lovom.

Gams, ki so ga reklaški lovci obstrelili, je smrtno ranjen pobegnil s travnatega pomola Pleče navzdol v steno. Lovci se težko uplenjeni živali niso hoteli tako zlahka odpovedati in so ji sledili po strmi steni navzdol, pri čemer so se čez najtežja mesta spuščali po vrvi. Leta 1957 so preko stene naredili zavarovano plezalno pot, ki so jo poimenovali Pot italijanskih lovcev, čeprav so bili ti pravzaprav Furlani. Kasneje so jo preimenovali v Pot Amalia. Pot se zaključi pod Findeneggovim ozebnikom, kjer je tudi skromni bivač Suringar, ki premore le štiri ležišča. Na vrh se je možno povzpeti skozi omenjeni ozebnik, imenovan po Beljačanu Findeneggu, ki je prvi pristopil na vrh Špika nad Policami leta 1877.

Leta 1902 se je Kugy z enako zasedbo kot v jugovzhodni debri Viša namenil preplezati severno steno Špika nad Policami v njenem osrednjem delu. V dramatičnih trenutkih, tik po tistem, ko je na Višarjah odzvonilo poldne, je Pavr Kugyju in Ojcingerju drugič rešil življenje. Ojcinger, ki ga je spodaj varoval Kugy, se je s težkim nahrbtnikom zagozdil v ozkem kaminu. Neizogibnega padca ga je od zgoraj rešil Pavr. Smer je bila le nekaj let kasneje nadelana in zavarovana. Danes je ne vzdržujejo več, vendar je zaradi ohranjenih varoval razmeroma lahko prehodna kot lažja plezalna smer.

Kljub divjim stenam, ki na jugu zapirajo Zajzero, leži nad zahodnim robom doline nizek prelaz Rudni vrh (Sella di Sompdogna, 1398 m). Preko njega so nameravali zgraditi cesto iz Zajzere v sosednjo dolino Dunjo (Dogno), vendar so ta načrt opustili. Prelaz je z avtomobilom dostopen iz Dunje. Tik pod njim leži na zajzerski strani majhna kočica Attilio Grego. Na samem Rudnem vrhu je tudi planina, ki je bila nekoč v lasti vaščanov Ovčje vasi, vendar so si jo kasneje prisvojili Furlani, ki so iz Dunje že pred tem izpodrinili oziroma furlanizirali slovensko ljudstvo. Prek Rudnega vrha so v preteklih stoletjih večkrat vdirali tudi v Zajzero, pri čemer je prihajalo med njimi in vaščani Ovčje vasi tudi do nasilnih in krvavih obračunov. Nad Rudnim vrhom se dvigata dva razgledna in lahko dostopna vrhova, že omenjena Poldnašnja špica, pod katero je zidani bivač, in Krniška glavica (Jof di Sompdogna, 1891 m), ki leži v neposredni bližini severne stene Špika nad Policami. ○

Zajzera

Kako do Zajzere?

Z avtomobilom do Trbiža (Tarvisio) prek mejnih prehodov Rateče (z Gorenjske) ali Predel (s Primorske). Dalje po Kanalski dolini v smeri proti Pontebbi in Vidmu (Udinam). Po nekaj kilometrih vožnje zavijemo levo pri odcepu za Valbruno oziroma Ovčjo vas.

Zemljevidi

Julijske Alpe – zahodni del, 1:50.000

Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano, Tabacco 19, 1:25.000

Koče in bivaki

Koča Grego, 1389 m, na prelazu Rudni vrh. Oskrbovana od junija do konca septembra.

Koča Luigi Pellarini v Žabniški krnici, 1499 m, oskrbovana od junija do septembra.

Bivak Stuparich, 1578 m, pod severno steno Montaža, neoskrbovan, odprt, okoli 20 ležišč z odejami.

Bivak Suringar, 2430 m, pod Findeneggovim ozebnikom, neoskrbovan, odprt, 4 ležišča.

Bivak Mazzeni, 1630 m, neoskrbovan, odprt, 9 ležišč.

Primerne ture nad Zajzera

Lahko dostopni so vrhovi Poldnašnje špice (JoF di Miezegnot, 2087 m), Kamnitega lovca (Cima del Cacciatore, 2071 m) in Krniške glavice (JoF di Sompdogna, 1891 m).

Dostop na Veliki Nabojš (Nabois Grande, 2313 m) od kočice Pellarini je zahteven. Ostali dostopi, predvsem na Viš (JoF Fuart, 2666 m) in Montaž (JoF di Montasio, 2753 m), iz Zajzere so zelo zahtevni in mejijo na alpinistična dejanja.

Prijetna, vendar zahtevnejša tura, je Alta Via Alpi Tarvisiano od kočice Grego za markacijami 611 mimo bivaka Stuparich na pot 616, po njej mimo bivaka Mazzeni na Nabojsovo škrbino do kočice Pellarini.

Sfinga in kozorog

Včasih nas gora nagradi na prav poseben način

Besedilo in fotografije: Boris Strmšek

Zgodnje avgustovsko jutro. Z Juretom zatoplje-na vsak v svoje misli počasi stopava proti skalnemu zidu pred nama. Steno razijo globoke grape, med katerimi se dvigajo mogočni stolpi, tu in tam je posejana z gladkimi ploščami, a od spodaj sploh ni videti, da so tam tudi široke police, gredine, celo melišča in ponekod zelene trate. Ja, takšna je naša Stena. Njen videz navda gornike s strahom, ko jo opazujejo od daleč, tistim, ki zberejo dovolj poguma in se z njo pobliže spoznajo, pa velikokrat postreže tudi s prijetnimi presenečenji in seveda čudovitim razgledom s polic visoko nad globino. Tam daleč zgoraj v desnem delu stene se dviga monolitni steber – Sfinga, ki je bila najin tokratni cilj. V preteklosti sem jo že spoznal, tokrat pa sva si izbrala legendarni Obraz Sfinge, smer, katere nastanek je povezan z desetletjem slovenske alpinistične zgodovine. Le preberite si knjigo Sfinga Anteja Mahkote!

Alpinizem je pogosto nepredvidljiv in cilji nam včasih tudi pobegnejo, čeprav se že zdi, da jih imamo na dosegu roke. Prav zato pa smo se mu predali. In včasih sploh ni pomemben dosežek, cilj, vrh, zgodba je tista, ki nam ostane za vselej. In to je prav posebna zgodba, v kateri sva oba obrnila nek nov list v svojem alpinizmu.

Previdno ogrevanje

Že pod prvimi strmimi skoki pod steno sva se opremila in nato sproščeno zaplezala navzgor. Pred kratkim sva bila tukaj, takrat sva splezala Helbo s Čopom, sicer pa sem se s Steno srečal že kar nekajkrat. Nisva se varovala, saj za to nisva čutila potrebe, poleg tega je smer Prusik–Szalay, ki sva jo izbrala za dostop do Sfinge, lahka do prvega kami-

na, ki pa pomeni pravo preizkušnjo, predvsem psihično. Vlažen in krušljiv kamin zahteva posebno previdnost in izredno koncentracijo, še posebej, če plezaš nenavezan. Tudi z varovanjem je tukaj vsaka napaka lahko usodna. Tisti redki rjasti klini so tukaj verjetno bolj za šalo kot zares. Težave v skali IV+, vendar pa za psiho VII. Po mačje sva se premikala čez strmo naloženo pečevje, za katero se zdi, da se bo zrušilo v globino ob prvem dotiku. In ko spet stojš na trdni polici nad kaminom, imaš občutek, da si steno že preplezal, čeprav je do roba še daleč. Zelo daleč, saj je to najdaljša smer v Triglavu, če ne štejemo Zlatorogovih polic, ki prečkajo celotno širino stene.

Nadaljevanje smeri je precej lepše in ustavila sva se šele pod previsno pregrado sredi stene, kjer sva se navezala za kakšnih 30 metrov. Splezati je treba čez rahlo previsno ploščo, kjer poteka Češka varianta smeri, ki je nekoliko težja od originala. Edina šestica v smeri. Jure je izrazil občudovanje, ko sem mu povedal, da sedaj prvič plezam tukaj z vrvjo, čeprav sem že četrtič v smeri. Pravzaprav se temu tudi sam čudim. Ja, smo bili dobri včasih. Ali pa smo sedaj le nekoliko pametnejši? Bi raje rekel še manj.

Zabloda v Amfiteatru

Po strmem žlebu in markantnih poličkah sva se kmalu znašla v Amfiteatru, kjer se nama je nad glavo obesila Sfinga. Težava je bila, da nisva natančno vedela, kje se prične najina smer, čeprav so mi prihajali v spomin nekateri podatki iz knjige. In v Sfingo sva vstopila kar tam, kjer vstopita tudi Raz in Kunaver–Drašler. Na prvi polici sva jo ubrala proti desni. Brez varovanja. A polica se je

kmalu zožila v poličko, od katere je na koncu ostal le še kakšen slab »p«.

»Greva nazaj! Zagotovo je Obraz Sfinge bolj levo,« mi je prigovarjal Jure, ko sem stegoval vrat okoli vogala, kjer je od police ostala samo sled.

»Grem pogledat še malo, morali bi biti kakšni klini,« mu odgovarjam, ko opazim, da se razčlemba še nadaljuje proti desni. Z rokami po kakšen decimeter širokem robu, za noge je mogoče še manj prostora, stena pa izginja nekam v globino, v katero nehote pogledam vselej, ko moram premakniti noge. Čistim si oprimke in stope drobnega kamenja ter pazim, da ne naredim napake, katere posledica bi bil dolg polet. Srce mi razbija, popolnoma sem skoncentriran na svoje gibanje, ki je skoraj podobno vrvohodcu. V mislih in očeh imam samo drobno poličko in predvsem se osredotočam samo na naslednje gibe. Tu in tam se oziram za klini, ki jih ni in ni, kakor v sanjah slišim občasne Juretove pozive, naj se vrnem. Zdi se mi, da vse skupaj traja le nekoliko daljši, razvlečen trenutek, vendar mine že dobre pol ure, kar se premikam visoko nad globino. Nekje spodaj je Jugovgrapa, ki se na koncu zoži v žleb, ki se mu

bližam kot v nekakšnem transu. Tik pred koncem se oziram navzgor in nenadoma mi skozi možgane šine skica smeri, ki sem jo videl pred leti. Pa saj se Obraz sploh ne prične tukaj spodaj, temveč vstopi z desne okoli 80 metrov višje!? Daleč po polici v levo in nato po tankih počeh navzgor. Sem na koncu Sfinge, prečim žleb in po polici splezam še proti desni, kjer se bolje vidi navzgor v steber. Seveda, zato pa nisem našel nobenih klinov, smer vstopi precej višje.

Vsak po svoje

Kaj sedaj? Jure je na drugi strani police, jaz tukaj.

»Pridi, saj ni tako težko!« ga prepričujem, medtem ko se mi kar vrti od adrenalina, ki mi je zastrupil žile med vrtoglavim prečenjem. Strah me je, ko gledam nazaj po prečnici.

»Ne morem se skoncentrirati. Ne grem tukaj čez!« se odloči. Začutim olajšanje, vendar – kaj sedaj?

»Pridi nazaj,« mi predlaga.

»Ma, ne grem več tukaj nazaj!« odgovarjam.

Na sestopu naju je pozdravil samotni kozorog

»No, vidiš, da je težko!« me ulovi na laži.

»Splezaj ven po Prusik–Szalayu, jaz bom tukaj poiskal prehode,« zaskrbljeno zrem navzgor. Smešna situacija, ni kaj! Do vstopa v Obraz ni videti težko, vendar me skrbi nadaljevanje. Težava je v tem, da ima Jure vrh, jaz pa nahrbtnik. Na srečo imava oba na pasu nekaj opreme, klinov, kladivo ... Saj bi se dalo spodaj po Zlatorogovih policah, a to spet zahteva čas, ker ni tako blizu. In se odpraviva vsak svoji pustolovščini naproti.

Jure spleza nazaj navzdol, preči Amfiteater in se prebija navzgor po Prusiku, ki sem mu ga približno opisal, jaz pa najprej do vstopa v Obraz Sfinge, nato pa navzgor čez Jugov steber. Čez strme skoke, ki povezujejo posamezne police, počasi napredujem proti robu. A zgoraj je steber strm, režejo pa ga na videz precej težke zajede in kamini. Hodim in se plazim po policah do raza na desni, a nobena nima nadaljevanja. In spet nazaj in navzgor, navzgor ... Nekatera mesta so zoprna, tudi kakšno petico najdem. Nikjer klina ali drugih sledov, da kdo tukaj pleza. Ali ni nekje tukaj odletel Jug? Ah, pozabi! Globina pa narašča. Na mestu, kjer se lahko celo varujem z metuljem, se držim za drobne oprimke in z obema nogama na trenje na strmi skali. Ko izpnem metulja, ker moram naprej, se počasi stegujem proti večjemu robu nad menoj, obenem pa preklinjam svojo neumnost. Zgrabim »šalco«, se skobacam navzgor, noge se mi malo tresejo, toda spet sem v lažjem svetu. Ko sem kakšnih sto metrov pod robom, stojim na zadnji polici. Če ta ne pelje v lažji svet, me čakajo strmi kamini. Previdno splezam desno in stegujem vrat okoli vogala. Kar naveličan sem že teh nenehnih prečenj. Tokrat sledi nagrada – polica se na drugi strani raza nadaljuje, le malo je treba poloviti ravnotežje na samem vogalu.

Kmalu stojim na sončni strani in iščem Jureta po oddaljenem Prusiku. Ko ga ugledam, je kot drobna izgubljena mušica na šipi. Verjetno je z njegove strani videti podobno kot tukaj. Kličeva se in obveščava o stanju. Jaz sem že skoraj zunaj, on ima do konca še okoli 150 višinskih metrov. Fotografiram ga, kolikor se bo pač videl na posnetku. Sicer pa imam oba fotoaparata, vso pijačo, pa tudi čevlje za sestop. »Se vidiva!« mu zakličem in pomaham, če me slučajno vidi, nato pa še splezam čez položen in travnat del do roba stene, kjer me

*Pogled na zgornji del »Prusika«,
kjer je Jure le drobna »muha«*

pričakajo markacije poti čez Plemenice. Olajšanje. Zdi se mi, da sonce sveti nekako močneje, da ima zrak omamen vonj in da je življenje nasploh čudovito. In po poti prideta dve simpatični dekletki, ki se ustavita, in kar takoj steče pogovor. Pa ja, saj res ni tako slabo, le malo si včasih zakompliciramo to našo pot.

»A kar sam?«

»Ne, ne, soplezalec je nekje spodaj, vendar tam na drugi strani.«

»A tako? In kar brez varovanja!?« se malo čudita.

»Eh, saj ni tako težko! Samo pasti se ne sme,« nakladam. Malo še poklepetamo, dekletki odideta navzdol, mimo gre še nekaj ljudi, ki me začudeno pozdravljajo. Poberem vso opremo in se odpravim navzgor Juretu naproti. Na vrhu Sfinge sedim in gledam tja proti robu, kjer bi se moral prikazati. Ker ga kar ni in ni, se počasi odpravim proti izstopu smeri Prusik–Szalay. Sonce je še visoko, pravzaprav sva bila kar hitro čez steno, vendar bi bilo vseeno bolje, če bi bila sedaj še v Obrazu Sfinge. Pa drugič.

Spet skupaj

Na robu stene kličem in stegujem vrat čez rob. Malo me že skrbi, ko končno pride glas od spodaj. Zagledam ga na polici, kakšnih 50 metrov pod robom. »Ne najdem izhoda, povsod je kar čudno in se bojim, da bi se zaplezal.« Hm, kaj pa sedaj? On ima vrv, jaz pa z vso svojo opremo tudi ne naredim tako dolge zanke, da bi ga dosegla. Malo pogledam pod robom in najdem nekakšen kamin, zajedo, kjer lahko splezam 15 metrov navzdol. Zdi se mi, da bi tukaj šlo. Jure pripleza navzgor v kot, ki se nato prevesi navzven, prav nad to mesto pa uspe nekako priplezati tudi meni. Iz vrvice in trakov sestavim zanko, ki jo vržem navzdol, ko pogleda čez rob. Vpne si varovanje v pas in medtem pritelevadi preko.

»Hej, stari, kako je!?« Prav vesela sva, da sva spet skupaj.

»Kako si prišel tu dol?« se čudi, ko zreva navzgor proti robu.

»Kaj pa vem.« In odplezava do roba. Tokrat je bil stisk roke zares močan. Danes pa bo prijalo pivu!

Še nekaj metrov in tudi prijatelj bo na varnem

Pospraviva opremo in se odpraviva navzdol proti Luknji. Zavedava se, da sva tokrat dosegla izredno pristen stik s steno. Le redko sem se počutil podobno kot sedaj, mogoče samo enkrat pred leti. Ko se pot strmo spušča navzdol po robu stene, nenadoma pred seboj zagledava kozoroga. Sploh se ne zmeni za naju, mirno se pase in stoji ob poti. Ko se mu povsem približava, se nekoliko umakne s poti v skalovje. Vzamem fotoaparatus in grem za njim. Malo se začudi, ko dvigne glavo in me zagleda za seboj. Ha, je mislil, da je tako lahko opravil z nama!? Če bi vedel, kje sva se midva potikala pred kratkim, ne bi bil tako brezskrben. Počasi se pomika proti grebenu, vmes nekoliko muli redke trave, jaz pa počasi plezam za njim. Nič se ne boji, le tu in tam me pogleda. Naredim nekaj posnetkov, potem pa mu pomaham in se odpravim navzdol. Daleč spodaj na poti ga zagledava, ko ponosno stoji zgoraj na skali in zre navzdol. Kot kip, spomenik divje narave. Ta trenutek se mi zazdi, da naju gora s tem prizorom nagrajuje. »Jure, se še spomniš, ko sem ti pripovedoval o kozorogu, ki sem ga srečal takrat, ko sem soliral Čopa?« mi uidejo misli na dogodke pred ... koliko je že ... trinajstimi leti. »Skoraj prepričan sem, da ga tisti, ki so šli tukaj navzdol pred nama, niso videli. Ta je bil samo za naju.«

Ko spodaj dohitiva dekleta in še nekaj ostalih, ki so sestopali po isti poti, se vsi čudijo: »Kozorog? Nismo ga videli, kakšna škoda.« ●

Čez največji prepad na svetu

O prvih Slovincih na Nanga Parbatu

Besedilo: Mateja Pate

Fotografiji: arhiv Toneta Golnarja

»Stali smo tam, zrli gor in si dopovedovali, da gledamo največji prepad na svetu. Vendar nam gora od tam ni delovala gigantsko: zdelo se nam je, kot da bi stali nekje v Vratih in gledali Triglav. Nebo je bilo jasno in Nanga Parbat je deloval prijazno in toplo.«

Konec julija bo minilo natanko 13 let od prvega in doslej edinega slovenskega vzpona na 8126 m visoki Nanga Parbat. Marija Frantar in Jože Rozman sta se na vrh povzpela po Schellovi smeri preko Rupalske stene, ki je s svojimi 4500 m najvišja na svetu. Odločilni naskok na goro se je začel 24. julija 1990, po treh tednih, ki so jih člani odprave, ki jo je vodil Tone Golnar, preživeli v baznem taboru in ob delu na gori. Nad tretjim višinskim taborom, ki sta ga dosegla v treh dneh po odhodu iz baze, so bile pred njima še vse neznanke gore. Po dnevu prisilnega počitka zaradi slabega vremena sta nadaljevala proti vrhu. Kmalu sta dosegla rob grebena, od koder se je odprl pogled na severno, diamirsko stran.

»Gledala sem naokrog in čakala Jožo, ki ga ni bilo nekam dolgo. Saj res, prej se je pritoževal nad slabim počutjem in vnetim grlom, pa ga nisem hotela niti poslušati! Zdaj pa me je zagrabila panika, da fant ni resno bolan in da si bo premislil. Kaj naj naredim potem?«

K sreči težke odločitve pod vrhom niso bile potrebne. Plezalca sta ves dan plezala neskončno dolge prečnice po ledu in granitnih ploščah, pri čemer ju popoldanska nevihta ni ovirala, in z nočjo izkopal prostor za šotor na ledenem po-

Jože Rozman v steni Nanga Parbata

bočju. Po burni noči, ko jima je sneg skoraj popolnoma zasul šotor, sta zjutraj nadaljevala »z delom« v zelo spremenljivih snežnih razmerah in kmalu spoznala, da kljub optimizmu vrha še ne bosta dosegla. Uspeh se jima je tako odmaknil še za en dan. Po še eni razgibani noči, ko sta celo noč poslušala pokanje razpok pod šotorom, ju je zadnjega julijskega dne Gola gora končno nagradila za trud in vztrajnost. Rozman se je tako lahko veselil svojega drugega osemtisočaka, saj je leta 1988 že stal na Čo Oju, za Frantarjevo pa je bil Nanga Parbat prvi osemtisočak. Bila je druga slovenska alpinistka, ki se je povzpela na kakšnega izmed najvišjih vrhov sveta; pred njo je to uspelo le Mariji Štremfelj, ki je leta 1986 stopila na vrh Broad Peak. Z vzponom na Nanga Parbat je Mariča postala tudi slovenska višinska rekorderka, a le za kratek čas, saj je še istega leta Marija Štremfelj dosegla najvišjo točko Zemlje, Everest.

»Ponoči me je dušilo in šele čez čas sem ugotovila vzrok: ker leži, tako sem bila prepričana, pri nama neki Pakistanec. Že sem se hotela jeziti na Jožo, zakaj ga ne vrže ven, ko sem si premislila: lahko spi pri nama, če nama prinese dva litra kuhane vode ... To so bile bedne sanje »zmagovalke« nekaj ur po »zmagi«!«

Sedil je še naporen celodnevni spust do tretjega višinskega tabora, kjer sta po štirih dneh končno sporočila prijateljem veselo novico. Po dobrem tednu dni sta bila plezalca spet med kolegi v baznem taboru.

Marija Frantar in Jože Rozman – prva in doslej edina Slovenca na vrhu Nanga Parbata

Manj kot leto dni je minilo od njunega uspeha na Nanga Parbatu, ko sta bila Mariča in Jože na dobri poti, da skupaj stopita na vrh še enega osemtisočaka, Kangčendzenge (8586 m). Zadnjič sta se oglasila, ko ju je tik pod vrhom zajelo slabo vreme, in ko izmučena (Mariča je hotela vrh doseči brez uporabe dodatnega kisika) nista več vedela, kje sta in kam morata iti. Naslednjega dne so ju našli tisoč metrov nižje. Mariča je bila prva alpinistka, ki se je tako približala vrhu Petih zakladnic velikega snega.

Odstavki v nagnjenem tisku so drobci prispevka o odpravi na Nanga Parbat, ki ga je Marija Frantar objavila leta 1990 v Planinskem vestniku. ●

Na Manasluju odnehali

Slovenska odprava na Manaslu (8156 m) bo v teh dneh zapustila bazni tabor pod osmo najvišjo goro na svetu. Kljub odličnemu napredovanju v prvem delu odprave, so sedaj morali priznati premoč naravi. Vsakodnevne obilne snežne padavine so onemogočile nadaljnje delo na gori, v zasutih višinskih taborih pa je tudi vsa pomembna oprema izgubljena.

Osemčlanska odprava pod vodstvom Aca Pepevnika je odšla na pot konec marca in dva tedna kasneje že postavila bazni tabor na višini 4700 m. Snega je bilo veliko, v bazi cela dva metra. Kljub temu so takoj pričeli z delom. Do konca meseca so postavili tri višinske tabore, najvišjega na višini 6800 m. Vsi člani so tam prespali in smučali do baznega tabora. Nato se je pričelo desetdnevno obdobje slabega vremena s sneženjem. 6. maja so se alpinisti prvič po poslabšanju zopet odpravili na goro, a na mestu, kjer je stal T1, ni bilo ničesar. Vsi šotori so bili prekriti z 2,5 metra snega. Tudi vsa ostala oprema na gori je bila izgubljena. Člani odprave so se odločili, da odpravo prekinajo in odidejo domov.

Logistično in Finančno zahteven projekt so podprli: Alpos, Pagras, MDM, IMP, Krka, Mont, Sika, Agis, Alpina, Fischer, Weissman, Metalka, Konstruktor Gratrans, Seltron, Elektro, ŠOUM, Študent. Servis Mb, PD TAM, Nova KBM, občina Sl. Bistrica, Senkanar, Foto Langus, PZS, Športna zveza Šentjur. T. J.

Zrelostni izpit za alpiniste

Obiskali smo republiške izpite za alpiniste na Vršiču

Besedilo in Fotografija: Vladimir Habjan

Petek popoldan. Priprava na pot, vrvež na cesti in delovni sestanek v Lescah me tako zamudijo, da se šele ob devetih zvečer pojavim pred Kočo na Gozdu na Vršiču. V jedilnici je ravno večerja. Na desni je znana ekipa, tja se podam. Pred mano je izpitna komisija za alpiniste Komisije za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije, v jedilnici pa je 17 pripravnikov, ki popoldan in zvečer opravljajo teoretični del izpitov. Na povabilo predsednika komisije **Toma Šetine** smo obiskali letošnje izpite. Razpoloženje je prijetno, hribovsko, k temu pripomore tudi prijazna oskrbnikova ekipa, vseeno pa je v zraku čutiti napetost zaradi resnosti dogodka. Zaključni izpit je le pomemben dogodek v življenju vsakega alpinista.

Po večerji nadaljujejo teoretični del izpitov. Tem je devet: zgodovina gornišstva, nevarnosti v gorah, prva pomoč, vreme, izrazoslovje in poznavanje gorstev, orientacija, oprema, bivakiranje in priprava na vzpon, GRS, prehrana. S Tomom se zapleteva v pogovor. Zanima me vloga izpitne komisije. Tomo pojasni, da je zaključni izpit krona šolanja in dela v alpinističnih kolektivih. Naloga komisije je, da pregleda vse prispele vloge na razpis in preveri, ali ustrezajo vsem predpisanim pogojem. Praviloma bi sicer to morali narediti že načelniki odsekov in klubov, ki kandidata predlagajo, vseeno pa je komisija tista, ki odloči, ali je prijava popolna. Letos je bilo zaradi nepopolnih pogojev zavrženih kar deset prijav! V največ primerih so imeli kandidati premajhno število vzponov, 'navrtanih'¹ smeri se namreč upošteva le 20 odstotkov od skupnega števila vzponov. Komisija potem samo preveri znanje, ki ga imajo pripravniki. Kakšno pa je splošno znanje bodočih alpini-

stov? Nivo znanja se je kar dvignil, pove Šetina, kasneje pa doda, da to seveda velja le za tiste kandidate, ki izpit opravijo. Pozna se, iz kakšnega kolektiva prihaja pripravnik, tu je nekaj odsekov, kjer res dobro delajo. Naučijo se tudi na samih izpilih, saj jim inštruktorji tudi tam pokažejo veliko znanj. Znanje pa mora biti, saj to nevarna dejavnost od alpinistov nujno zahteva. Posebej opozori na to, da je znanje tistih plezalcev, ki plezajo predvsem opremljene smeri, vedno slabše. Kako poteka izpit? Zaradi velikega števila prijavljenih sta letos kar dva termina, oba ob koncu tedna. V enem zalogaju jih dela okoli dvajset. Prvi dan so teoretični izpiti, ki so kar naporni, izpolnjevanje namreč traja najmanj štiri ure. Naslednji dan je praktični del izpitov, ki se včasih zavleče tudi v nedeljo. Izpiti so samo enkrat na leto, spomladi, običajno maja. Kraj je vedno isti: poligon pod Prisankom. Tam imajo urejena delovišča za vse delovne točke, za varnost so urejena sidrišča. Snega je maja na severni strani še dovolj, tako da je možna tako zimska kot ledeniška tehnika. Pri teoriji lahko predmet uspešno opraviš ali imaš zagovor ali pa padeš. Zagovori so takoj, ponavljanje pa čez določen čas šele po izpilih. Več kot treh tem ne moreš ponavljati. Pri praktičnemu delu je podobno, vendar imaš tam lahko največ en popravnih izpit. Življenjska napaka je takojšen padec. Praktični popravni izpiti so šele čez eno leto. Ni kaj, brez znanja gre težko. Še dobro, da imam ta izpit že za sabo ...

Večerni izpiti in zagovori se zavlečejo pozno v noč, tako da ni veliko možnosti za pogovor s kan-

¹ Gre za smer, ki ima s svedrovci in podobnimi fiksnimi klini urejena varovališča in večji del vmesnega varovanja.

didati. Vržem oko tudi na nekaj izpitnih vprašalnikov. Nekaj mi je znano, drugo pa je že ušlo iz spomina. Najdem napako v vprašanju. Debat o tem, ali napaka je ali ni, prekine eden od inštruktorjev, ki potrdi mojo trditev. Ja, v poznavanju gorstev sem doma ... Izprašanci priznajo, da so bili testi zelo zahtevni. Ni dovolj samo branje literature, potrebne so tudi alpinistične izkušnje, ki jih pridobiš šele z leti in preplezanimi višinskimi metri. Čeprav naj bi rezultate objavili šele naslednji dan, so pripravniki neučakani. Potem je takoj nekaj slabe volje.

Naslednje jutro je zbor zgodaj, dan bo namreč dolg in naporen. Tomo opravi pozdravni govor, ki prejšnji dan ni bil možen, saj so takoj začeli z delom. Pridružilo se nam je nekaj ponavljalcev iz prejšnjega leta. Potem se odpravimo. V steni pod Prisankom je več delovnih točk: vozli, gibanje naveze in reševanje padlega ter postopek ob nesreči in enostavni transport (GRS), spust po vrvi in samoreševanje, ledeniška tehnika, zimska tehnika, prva pomoč. S prvo navezo splezam na sidrišče. Vozlanje traja in traja, trema je pri nekaterih precejšnja. Najbolj kočljiv (za druge pa bolj zabaven) je spust s ponesrečencem po vrvi. Med kandidati je samo eno dekle, Stanka Skušek iz AO Kozjak. Po naporni temi reševanja je možnost za kratek pogovor. Pravi, da je veliko trenirala, da pa trema opravi svoje. Kako je sploh zašla v hribe? Všeč so ji že od nekdaj, od malega. Prehodila je veliko, potem pa se je vključila v alpinistični odsek. Zadnja leta le letijo do stene, splezajo in spet odhitijo nazaj v dolino. Pravi, da pogreša še kaj drugega, tisto staro hribovsko 'romantiko' ... »Vidiš, to so pa ženske!« je odgovor soplezalca Jureta.

Inštruktorji so prijazni, sodelujejo, pomagajo, opozarjajo. Tako dobiš boljši občutek, ki pa te hitro postavi na trdna tla, če namreč česa ne znaš. Tu so neizprosni. Znanje pač mora biti, to zahtevajo. Če znaš, te ne zbega niti vmesno spraševanje, ki zna včasih biti kar moteče. Tudi inštruktorji dopuščajo prigovarjanje. Pri neki delovni točki je pripravnik že padel, pa je prepričal inštruktorja, da zna 'na njegov način', da so ga pač njegovi inštruktorji učili drugače. Inštruktor je dovolil ponovno demonstracijo, kjer je res šlo vse gladko. Nekateri pripravniki so bili sila zagnani. Na ledeniški tehniki se je eden tako silovito vrgel v ledeniško razpoko (simulacija je bila 5 metrov globoka poč ob steni), da sta se inštruktorja samo spogledala ...

Kot bi mignil, je dan za nami. Pozno zvečer je razglasitev rezultatov. Razlog za veselje in za žalost. Kaj hočemo, takšno je življenje alpinistov, enkrat vzponi, drugič padci – boljši so takšni kot pa tisti v steni! Izpitna komisija je bila v zasedbi: Tomo Šetina, Roman Robas, Matjaž Ferjančič, Janez Levec, Peter Dragar, Janez Primožič, Senad Halilović, Slavc Rožič, vsi alpinistični inštruktorji, in Tanja Južnič Šetina, zdravnica. Izkpite so uspešno opravili: Stanislava Skušek, AO Kozjak, Miha Arh, Igor Korošec, oba AO Bohinj, Damjan Slemenšek, PK Rifnik, Primož Kogovšek, Miha Habjan, Anton Gregorič, vsi Akademski AO, Stane Brezovnik, AO Tam Maribor, Peter Mlakar, AO Cerčno, Tone Groblar, AO Cerčno, Franc Miš, AO Kamnik, Marko Bokan, Soški AO, Janez Ambrož, Martin Belhar, Primož Hostnik, vsi AO Tržič, Alenka Vesel, Milan Gasparini, Matjaž Jeran, Samo Molek, vsi AO Ljubljana–Matica, Matic Standeker, Andrej Vrbec, oba AO Rašica, Urša Rebec, Matevž Kunšič, oba AO Radovljica, Anže Marenčič, Tine Marenčič, oba AO Kranj, Robert Štupar, AO Domžale. Čestitam in srečno pot v steh nah! ◻

Reševanje padlega soplezalca

Kako postanem alpinist?

Tako, da se vključim v enega od slovenskih **alpinističnih odsekov** ali **klubov** (seznam je na spletni strani PZS). **Alpinistična šola** praviloma traja eno sezono. Tečajnik postane vsak udeleženec alpinistične šole. Obiskuje teoretična in praktična predavanja, se udeležuje skupnih tur in opravlja vzpone pod vodstvom inštruktorjev oz. alpinistov. Na koncu šolanja je praviloma izpit. **Mlajši pripravnik** postane vsak tečajnik, ki v okviru svojega lastnega alpinističnega kolektiva opravi praktični in teoretični izpit iz snovi alpinistične šole in ima opravljenih dovolj vzponov, da je sposoben samostojnega plezanja v stenah. Težavnost smeri, ki jih lahko pleza, se določi individualno. Po enem ali več letih je praviloma še en izpit, kjer mlajši pripravnik postane **starejši pripravnik**. Sledi priprava na republiški izpit. **Alpinist** postane vsak pripravnik, ki izpolnjuje naslednje pogoje:

- a) starost 18 let,
- b) predlog matičnega alpinističnega kolektiva,
- c) sposobnost vodenja naveze v IV. težavnostni stopnji,
- d) najmanj 30 vzponov v kopni skali, od tega vsaj 5 vzponov v smereh, daljših od 500 m, v dveh različnih gorstvih,
- e) najmanj 15 zimskih vzponov (pristopi, turno smučanje, ledni slapovi), od tega najmanj 5 smeri,
- f) dosežen vsaj en vrh nad 3500 m,
- g) skupno število vzponov sme vsebovati največ 20 % vzponov v opremljenih smereh,
- h) vzponi, krajši od 100 m, se ne upoštevajo,
- i) opravljen izpit pred izpitno komisijo.

TRGOVINA Z ALPINISTIČNO, PLANINSKO IN TREKING OPREMO

KRAKOVSKI NASIP 10, LJUBLJANA

DELOVNI ČAS: OD 9.00 - 19.00, SOBOTA OD 9.00 DO 13.00

TELEFON: 01/426-34-28, TELEFAX: 01/257-32-09

VABLJENI!

Mednarodna himalajska odprava ob 50-letnici vzpona na Everest uspešno končana - najuspešnejši slovenski del

Nepalska planinska zveza je ob 50-letnici prvega vzpona na najvišjo goro sveta, Mount Everest, organizirala mednarodno odpravo na tri še neosvojene šesttisočake v neposredni bližini Everesta. 22 alpinistk in alpinistov iz Japonske, Brazilije, Rusije, Romunije, Hrvaške in Slovenije si je za cilj lahko izbralo enega izmed teh treh vrhov: Kyazo Ri (6186 m), Machermo (6273 m) in Pharilapcha (6017 m). 14. maja so odpotovali iz Katmanduja in po šestih dneh hoje 19. maja dosegli bazni tabor na višini 4600 m. Že naslednji dan se jih je večina povzpela v višinski tabor na 5150 m. 21. maja so se trije japonski plezalci odločili za poskus vzpona na nekoliko manj zahtevni Kyazo Ri, trojica Rusov, trojica Hrvatov in dva Slovenca pa za zelo zahteven vzpon na Pharilapcho. Po delno opremljeni, 850 m visoki smeri 5. težavnostne stopnje in naklonine 60 stopinj v ledu sta po petih urah plezanja prva dosegla vrh Slovenca Viki Grošelj in Raško Vodišek s šerpo Wongchukom. Uro in pol pozneje so vrh dosegli še Stipe in Joško Božič ter Vlado Mesarič z Rusi Satajevim, Asurlijem in Grakovičem. Do večera so vsi varno sestopili v tabor. Isti dan je uspelo stopiti na vrh Kyazo Rija še Kageyami in Irikati. Dan zatem sta Brazilca Rey Bello in Beshara dosegla vrh Pharilapche. Za poskus vzpona na Machermo je žal zmanjkalo časa, saj je odprava morala končati aktivnosti 23. maja. Poleg prvega vzpona na Pharilapcho sta Viki Grošelj in Raško Vodišek opravila še nekaj dobrih vzponov. Izvrstno fizično pripravljenost sta podkrepila s predhodno aklimatizacijo v Tibetu; tam je Grošelj že 8. maja z Andrejem Razdrihom opravil verjetno prvi pristop na 6040 m visoki Rongbuk Peak. 19. maja sta z Vodiškom splezala na 5250 m visoki vrh Pharilapcha West, 20. maja na 5460 m visoki Black Twins in 22. maja na 5830 m visoki Connection Peak. Vsi trije vzponi so bili prvenstveni, do 4. težavnostne stopnje, in hkrati prvi pristopi na te vrhove. Slovenski del mednarodne odprave je bil priznan kot najuspešnejši. Mednarodna odprava je bila že pred odhodom deležna velike pozornosti nepalskih medijev, še večje pa bo ob vrnitvi 27. maja v Katmandu. Vrnitev odprave se bo ujemala s slovesnostmi ob 50-letnici osvojitve Everesta, ki jih 28. in 29. maja pripravljajo v nepalski prestolnici. Slovenska člana mednarodne odprave Viki Grošelj in Raško Vodišek se bosta v Slovenijo vrnila 31. maja.

Indok PZS

Raško Vodišek in Viki Grošelj na vrhu Parilapče 6017 m. Pod njima jezero Gokyu.

Naša smer

Direktna smer v Mrzli gori

Sončne plošče nad Okrešljem

Besedilo in fotografije: Silvij Morojna

»Kam pa greva sedaj,« me v nekoliko polomljeni slovenščini sprašuje Štef – Steve House, danes eden izmed najboljših ameriških alpinistov, ko nazadnje stopiva iz gozda na Okrešlju na rob jase. Nad travnikom se nama povsem odkrijejo stene Turške gore in venec Rink nad Zaspanim hribom, na zahodu se skozi meglice prebijajo prvi sončni žarki. Z roko mu pokažem proti desni, kjer v jutranjem soncu žarijo gladke plati sredi močno razbrazdane stene Mrzle gore. Prepredajo jo številne grape in stolpiči, travnate police ter poraščeni grebeni. Navpična razčlemba, po kateri poteka naravna linija smeri, pa nama je za vodilo in orientacijo pri dostopu pod najin današnji cilj.

Uživaško spomladansko pretegovanje

»Joža vleči! Močno nategni! Močno me nategni!« Tako je odmevalo od sten pred trindvajsetimi leti, ko sem kot nadebudni tečajnik, tako mlad, da je bil potreben tudi podpis in privolitev staršev, prvič plezal Direktno v Mrzli gori. Z omenjenimi klici je ihtavo, na ključnem mestu v smeri, klicala na pomoč Cinca, srednji član v naši trojni navezi. Njeni kriki, ki so odmevali od sten po Okrešlju, so bili naslednja dva dni povod za številna zbadanja in salve smeha, vendar se sam nisem počutil nič bolje. Jože mi je moral z vrvjo krepko pomagati preko navpične poči, na najtežjem detajlu pa sem tako plezal bolj po klinih kot po skali. Skratka, bilo je pretežno za eno izmed mojih prvih smeri v gorah.

Direktno sem potem zaradi kratkega dostopa z Okrešlja, lepe linije smeri, dobre skale in udobnega sestopa plezal še velikokrat. Ponavadi jeseni, v razkošju barv zlatih macesnov ali zgodaj spomladi, ko so bile v severnih stenah smeri še zabasane s snegom in ledom. Na južni strani Mrzle gore pa o tem že dolgo ni bilo več sledu. Tudi črne lise, mokri trakovi vode, ki se je še

pred tedni cedila izpod previsov in me prisilila v plezanje v nižjih Pečeh nad Logarsko dolino, so se do danes že posušili. Sam pri sebi sem se nasmehnil, saj sem vedel, kakšno plezanje naju zato čaka. »Sproščeno uživanje od dna do vrha!«, sem pojasnil Štefu, ki je v zadnjih tednih na obisku v Sloveniji zaradi slabega vremena v glavnem okušal krušljive previse in mokroto črnih kaminov. Tudi takšnih »lepot« slovenskih gora se je Steve pred več kot 15 leti, ko je prvič plezal v naših gorah, dodobra naužil. Kot srednješolca ga je želja po spoznavanju drugačnih svetov (pa ne alpinističnih) zanesla pod vznožje Pohorja, v Maribor. Tam se je znašel kot član American Field systema, organizacije za mednarodno izmenjavo študentov in srednješolcev. Pred odhodom ni imel pojma, kam ga bodo poslali in z malo sreče bi lahko končal tudi v Južni Ameriki. Tako pa je Štef, kot smo ga po domače klicali, v iskanju sebi primerne družbe za gorska potepanja, zašel na Alpinistični odsek Akademskega planinskega društva Kozjak. Opravil je alpinistično šolo, nato pa je plezal kot obseden celo leto. S plezanjem je nadaljeval doma v ZDA tako dobro, da ga lahko danes štejejo za najbolj obetavnega ameriškega alpinista. »Slovenski alpinisti ste vplivali na mojo alpinistično pot v veliko večji meri, kot je mogoče videti na prvi pogled!« mi je zaupal, ko sva se navezovala na travnati polici pod vstopom, ki ga skoraj ne moreš zgrešiti.

Skoraj naravnost navzgor pod previse

Direktna smer je bila prvič preplezana leta 1974 in bo drugo leto praznovala tridesetletnico. Tako kot celo paletu prvenstvenih smeri nad Logarsko dolino, jo je v prvi desetletki plezalne aktivnosti preplezal legendarni Franček Knez s soplezalcem RaFkom Vodiškom. Srednje dolga in ne preveč težka smer poteka po naravnih razčlembah in počih, ki deli plati v vpadnici

Sončne plošče nad Okrešljem

desnega vrha na dva dela. Tehnična ocena (VI–/IV, kakšno mesto tudi VI, za prosto ponovitev) o karakterju smeri pač ne pove vsega. Dovolj bo, če vam prišepnemo, da že nekaj časa spada med klasične, krajše smeri nad Okrešljem. Varovališča so sicer običajno opremljena, pa tudi vmesno varovanje je za dovolj izkušene alpiniste zadovoljivo. Upam, da svedrovcev še nekaj časa smer ne bo videla, zato pa je potrebno za sproščeno plezanje s seboj vzeti pol ducata klinov, najlonske zanke in srednje velike metulje. Velika prednost južne stene je njena lega, ki omogoča plezanje od zgodnje pomladi, če je bila zima bolj skopa s snegom, do zelo pozne jeseni, ko so senčne severne stene že (ali še) premrzle za sproščeno plezanje v majici in kratkih hlačah. Spomladi bo sicer treba počakati, da se iz skalnih razpok pod previsi pocedi voda, ki tja priteče tudi iz zgornjih delov stene. To nevšečnost lahko opazite že z Okrešlja, ne da bi se vam bilo zato treba truditi z dostopom pod smer. V vročini poletnega dne se plezanje izredno

lepe smeri v čvrsti, ponekod od vode izprani sivi skali (z nekaj rahlo krušljivimi mesti) sicer spremeni v peklenki maraton sredi razbeljene peči brez senčnega izhoda.

Danes pa so razmere pravzaprav idealne. Malo sonca za ogrevanje in suha skala me prijetno presenetita v prvem raztežaju. Stena je sicer za moj okus tukaj že malo preveč poraščena, a je z višino »zelenjave« vedno manj. Štef v nadaljevanju prepleza majhen obvoz čez gladko ploščo, v tretjem raztežaju pa ne more prehvaliti sive poč, najtežjega in hkrati najlepšega mesta v smeri. Prepleza ga v razkoraku in delno z zatikanjem oziroma gvozdjenjem pesti v poč. Te tehnike je vajen iz domačih, ameriških gor. Ko naposled priplezam še sam do njega, se nad nama bohotijo previsi, ki se jih ni še nihče lotil v kakšni direktni izstopni varianti. Vsi raje izplezamo iz varovališča v manjši luknji proti levi čez gladke plati. Tudi midva, saj se Štefu že danes popoldne mudi na letalo za polet preko luže. Previdno, da ne bo nesreče in zamude, zato zaplezam v zajedo in neroden kot, od tam pa v poševni prečnici proti travnati polici. Za konec me nad njo pričaka svedrovec in Štef je kmalu za mano.

Za konec še udoben in hiter sestop

Najinega vzpona je tukaj pravzaprav konec, saj je svet nad gredino, kjer sediva in uživava v sončnih žarkih, poraščen in razbit. Velika večina plezalcev zato po preplezanih štirih raztežajih zaključijo z vzponom, ne da bi še dalje uživali v plezanju čez skalne skoke, rušje in krušljive grebenčke. Že pri hoji po gruščnati polici navzdol moramo biti zaradi kamenja in krušljivosti previdni. Pod nami je namreč še nekaj lepih smeri (Avrikelj, Smehljaj, Jesenska), plezalci pa ne bi bili najbolj navdušeni nad ropotanjem kamenja po njihovih čeladah. Na začetku grape naju pričaka precej starih klinov, povezanih z vrvicami različnih barv in debelin. Zraven starega je

zavrtano novejša sidrišča za udoben spust ob vrvi, krepko odvrženim vrvem pa slediva v gladek žlambor. Od tam nadaljujem s spuščanjem skozi vlažen kamin, zadnji spust pa opravlja čez sive plati do vznožja stene. Od nahrbtnika, ki smo ga mogoče pustili pod Direktno smerjo, nas loči spet samo raztežaj. Takšne razdalje bodo brez težav premagali tudi malo bolj razvajeni športni plezalci, pa tudi sestop skozi macesnov gozd proti Okrešlju nam bo ob klepetu s soplezalcem prav hitro minil. Ko sva že skoraj na Okrešlju, se še zadnjič ozrem nazaj v steno Mrzle gore. Pogled skozi vrhove ponosnih dreves, ki kljubujejo že desetletja vsem viharjem, zimam in strelam, me je spomnil na stare soplezalce in neštete večere, ki smo jih preživali skupaj na lesenih klopeh pred FrischauFovim domom, popoldneve na balvanu pri zavetišču GRS in dneve v sivih stenah nad Logarsko dolino. Današnjega sem dodal vsem, meni tako ljubim spominom. Želim vam, da bi lahko podobno naredili tudi vi. Na svidenje na Okrešlju!

Izhodišče: FrischauFov dom na Okrešlju stoji na robu ledeniške krnice – okrešlja. Do njega pridemo s parkirišča na koncu asfaltne ceste v Logarski dolini, mimo slapa Rinka in zgornjega izvira Savinje že v slabi uri.

Dostop: Z Okrešlja nas markacije vodijo proti Savinjskemu sedlu. Kmalu zatem, ko se pot rahlo spusti po nekaj kamnitih stopnicah v hudourniško strugo, zavijemo s poti desno na shojeno stezo proti ostenju Mrzle gore. Skozi gozd proti steni nas vedno manj vidna pot vodi skozi gozdič mimo ostankov pastirske staje pod najnižji del stene. Od tam nam preostane do vstopa v smer samo še raztežaj ali dva levo navzgor. S parkirišča na koncu ceste je do vstopa v smer manj kot uro in pol.

Sestop: Redke izbrance, ki se bodo potrudili z vzponom do vrha Mrzle gore, čaka na grebenu markirana pot. Po nahrbtnik ali kakšno malenkost, ki so jo pustili pod steno, se bo treba vrniti s sestopom po grebenu proti zahodu na Savinjsko sedlo, nato pa po poti na Okrešelj (1,5 – 2 uri). Vsi ostali pa lahko po preplezanih štirih raztežajih sestopijo levo navzdol po gruščnati polici in poiščejo prvega »prašička« – urejeno sidrišče z varovalnimi klini in obročkom za spust. Zadostuje 60 m dolga vrv, z dvojno vrvjo pa je spust ob vrvi seveda hitrejši, ker jih je pol manj. (1/2 ure)

Vodniki in zemljevidi: Plezalni vodniček Logarska dolina – Zahodni del (Tone Golnar & Silvo Babič, PZS 1985; zemljevid Kamniške in Savinjske Alpe, 1:50.000) ●

Vir: Plezalni vodniček Logarska dolina – Zahodni del (Tone Golnar & Silvo Babič, PZS 1985)

Premagan strah

Četrť stoletja po padcu zopet v isti smeri

Besedilo in Fotografija: Franci Horvat

Začetno omahovanje

Odprle so se velike modre oči in se zazrle v moje. Širok nasmeh se je pojavil na ustih in že se je obrnila in se stisnila k meni. Še tako trdo srce bi se omehčalo, ko te še vsa topla in zaspana poboža z rokami po obrazu ali prime za prst. Naša Tina pri dobrih petih mesecih še ne premore več kot nekaj glasov, toda njen izraz na licih in v očeh ti pove dovolj.

Z doma sem se odpravil s težavo, kajti Tinin obraz in padec izpred četrť stoletja sta me begala in plašila. Vožnja proti Logarski dolini je bila le kratka pravljica v čudovitem jutru brez oblakov in z dobro svetlobo. Na poti proti Okrešlju sem pogosto ustavljal in Fotografiral, z mislimi pa sem bil že pri »nevesti«. Pred 25 leti sem klavrno končal ves pomljen v tovorni žičnici, ki me je brezplačno pripeljala z Okrešlja v dolino. Potrebno je bilo dolgotrajno zdravljenje s številnimi operacijami. V teh letih so se nekatere rane zacelile, nekatere težave minile – toliko, da sem pričel razmišljati, da bi to smer še enkrat zasobil. Na Okrešlju še ni bilo Braneta Povšeta, s katerim sem bil dogovorjen. Časa sem imel dovolj; za pošteno pripravo na ponovno soočenje s steno, za Fotografiranje, zobjanje gozdnih jagod in borovnic ter klepetanje z mimoidočimi. Okoli enajste ure so se začeli poditi temni oblaki, ki bi nama lahko pokvarili dan, kasneje pa se je izkazalo, da niso bili nevarni za kakšno popoldansko nevihto in so omogočali primerno temperaturo za plezanje.

Čez čas je Braneta najavil njegov kuža, ki je prvi pritekkel na Okrešelj, malce kasneje pa še njegov gospodar. Potrebno je bilo kar nekaj strpnosti, da so bile opravljene vse naloge in da sva lahko odšla pod steno.

Trenutki tesnobe v steni

Do vstopa Direktni smeri v Mrzli gori sva porabila dobrih dvajset minut hitre hoje, se navezala in začela s plezanjem. Pri varovanju prvega v navezi so me pogosto obiskovali rjavi metulji in mi lepšali dan. Brane mi je s svojim umirjenim pristopom in občutkom varnosti pomagal, da sem svoje tragične spomine potisnil v ozadje. Ko je zaključil s svojim šestdeset metrov dolgim raztežajem, je bila vrsta na meni. Le s težavo sem priplezal do kolega. Naredila sva nekaj posnetkov in že je izginil za robom. Najprej je vrv tekla tekoče, malce kasneje pa se je začela ustavljati ali celo drseti nazaj proti meni. S strahom sem varoval in čakal. Minu-

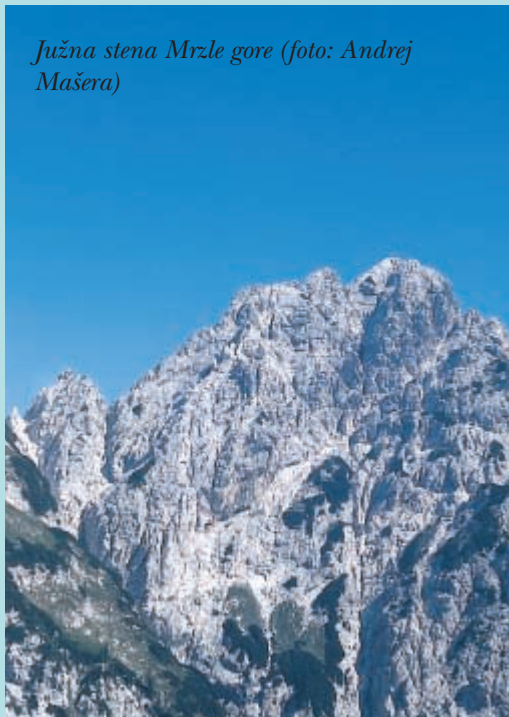
te so bile dolge kot ure. Predvideval sem, da je soplezalec v počti, ki je ocenjena z zgornjo peto stopnjo. Vrv se je premaknila in počasi tekla čez polbičev voz. Čez čas se je zopet ustavila, nato pa normalno stekla. Zadnji metri so bili kar zanimivi, kajti Brane si je zaželel še plezanja, toda na razpolago sem imel samo še kakšen meter vrvi. Svoj konec vrvi sem skrajšal kolikor se je dalo, tako da je lahko priplezal do stojišča.

Najino komuniciranje v steni je bilo več ali manj omejeno le na običajna povelja. Tako sem daleč nad sabo zaslišal »pridi«. Zopet se je ponovila zgodba iz prvega raztežaja in še stena se je postavila pokonci. Čudno sem se počutil na mestu nesreče, kjer se mi je odkrušil rogelj. S povsem trdimi okončinami sem plezal kot kakšen začetnik, ki ima rad napeto vrv. V počti sem moral zbrati ves pogum in voljo, da sem »preplaval« ključno mesto v smeri. Na stojišču sem začel razmišljati, kako bi kot prvi v navezi pred petindvajsetimi leti zmozel to smer. Poguma mi prav gotovo ni manjkalo, le izkušnje so bile na drugi strani. Teh vrlin se preprosto ne da naučiti, pridobijo se z leti plezanja. Pred nama je bil še kratek raztežaj z zoprnim izstopnim mestom. Brane je malce pobrcal po previsni zajedi in izginil za rob. Vrv je tekla hitro in enakomerno, nato pa se je nenadoma ustavila. Zopet trenutki napetega čakanja, ko od pričakovanja bolijo ušesa. Pomiril me je soplezalčev glas, naj mu sledim. Noge so bile v tretjem raztežaju že bolj prožne, pa tudi blokada v glavi je začela popuščati. Ker plezalci običajno zaključijo to smer na polici, sva tudi midva storila enako. Želel sem se mu zahvaliti za vodništvo, toda opomnil me je, da se smer konča šele pod steno.

Konec dober, vse dobro

Nad nama sva opazila Vikija in Marjeto, ki sta sestopala iz Jesenske smeri. Srečali smo se pri prvem klinu za spust. Zvezali smo obe vrvi in si s tem omogočili petdesetmetrsko »vožnjo« v dolino. Postali smo

Južna stena Mrzle gore (foto: Andrej Mašera)

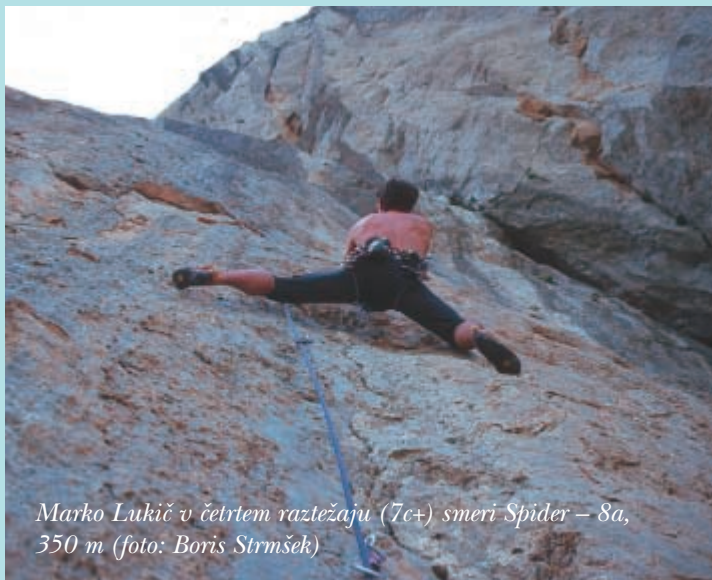

sproščeni in misli so bile že pri hladnem pivu na Okrešlju. Po prvem spustu se je vrv zataknila. Z močnejšim potegom, da bi jo sprostili, pa smo sprožili kamenje; zagledal sem precej velik kamen, ki je letel proti nam. Stisnil sem se k steni in čakal. Zamolklo je udarilo, toda ne po meni, temveč po kolegu. Braneta je kamen, ki mu je priletel na hrbet, za nekaj časa spravil ob glas. Veliki strah se je vrnil, da sem zopet postal negotov. Je bil to opomin, svarilo ali kaj drugega? Vrv smo le s težavo prepričali, da jo še potrebujemo. Še spust in bili smo pri vznožju stene, kjer smo si segli v roke.

Končno je bila uresničena moja dolgoletna želja, za katero se lahko zahvalim kolegu, s katerim sva se pred mnogimi leti spoznala kot tečajnika na celjskem alpinističnem odseku. Po vrnitvi domov so me pričakale velike modre oči, širok nasmeh in tople Tinine roke, kot da bi vedele, da si jih najbolj želim. ●

Težka smer v Aniča Kuku

V kanjonu Velike Paklenice pri Starigradu se vsako leto med prazniki zbere veliko plezalcev iz različnih držav, največ pa jih je običajno iz Slovenije. Prijetna jadranska klima ter lepe stene z odlično skalo so neustavljivi magnet. Poleg neštetihi ponovitve klasičnih in tudi novejših športnih smeri se zato vsako leto zgodi tudi kaj pomembnega in po kvaliteti izstopajočega. Letos je za to poskrbel odlični Marko Lukič (AAO Kozjak, Iglu šport, Citywall). V Aniča Kuku je uspel preplezati novo smer, najtežjo daleč naokoli. S projektom se je ukvarjal sezonsko že od leta 2000. Opremljanje projekta je zahtevalo obilo prefinjenega občutka za iskanje pre-

Marko Lukič v četrtem raztežaju (7c+) smeri Spider – 8a, 350 m (foto: Boris Strmšek)

hodov v navidez neprehodnih plateg in previsih. Smer si je zamislil levo od smeri El Condor Pasa do stika le-te z Rumenim strahom, nato pa desno med El Condorjem in Spominom. Slednji del je opremil z vrha. »Zmanjkalo mi je energije in soplezalcev, ki bi me bili voljni varovati,« je dejal po uspešnem vzponu. Nastala je velikopotezna smer, v kateri je zavrtal okoli 110 svedrovcev in je čakala le še na prosti vzpon. Tega je Lukič opravil med minulimi prazniki. V smeri Spider ni niti enega lažjega raztežaja. Po vrsti so ocenjeni s 6c, 6c, 7a+, 7c+, 7c+/8a, 8a, 7a, 7b, 7b in 7b, dolžina smeri je 350 metrov, obvezna mesta pa so težka do 7c. T. J.

Novo balvansko plezališče

Obeti za prihodnost balvaniranja v Sloveniji so odlični, saj so pred kratkim med vasema Petrinje in Črnotiče nad Črnim Kalom zagnani Pantje odkrili – po njihovih besedah – prvo odlično slovensko balvansko plezališče in ga poimenovali Črnbobil.

Čehovin in Šeliga sta se lotila čiščenja stene in okolice ter plezanja novih problemov. Močno previsna stena je visoka okoli pet in široka dobrih 50 metrov. Do sedaj so v njej preplezali že okoli 15 problemov. Najlažji so ocenjeni s 5B, najtežja pa sta Klop (8A), ki ga je prvi zmogel Čehovin, kmalu za njim pa še Šeliga, in najnovejši problem Jojo je sit. Slednjega je Čehovin ocenil z 8A+ in je trenutno verjetno najtežji balvanski problem na slovenskih tleh. T. J.

Novičke iz previsov

Franci Jensterle (AO Kranj, Citywall, Lanex, Papi sport) je po dveh neugodnih poškodbah zopet v dobri formi. To je potrdil s četrtnim vzponom v smeri Country house (8c/8c+) v Vipavski Beli. Zdi se mu nekoliko težja od smeri Mortal Combat Total v Castillonu, katere oceno so iz 8c+ preko 8c zbili na 8b+. V njej je uspešen vzpon opravil konec Februarja. Poleg tega je na pogled uspel preplezati smer Zadnja skušnjava z oceno 8a+ v Babni in, po smoli pri vzponu na pogled, v drugem poizkusu smer Naš Tito (8a+) v Bitnjah. To smer sta preplezala tudi David Stepanjan ter Igor Kalan (oba AO Kranj). Menita, da je smer nekoliko težja od Mene iščeš sonce ter da si zasluži oceno (8b). T. J.

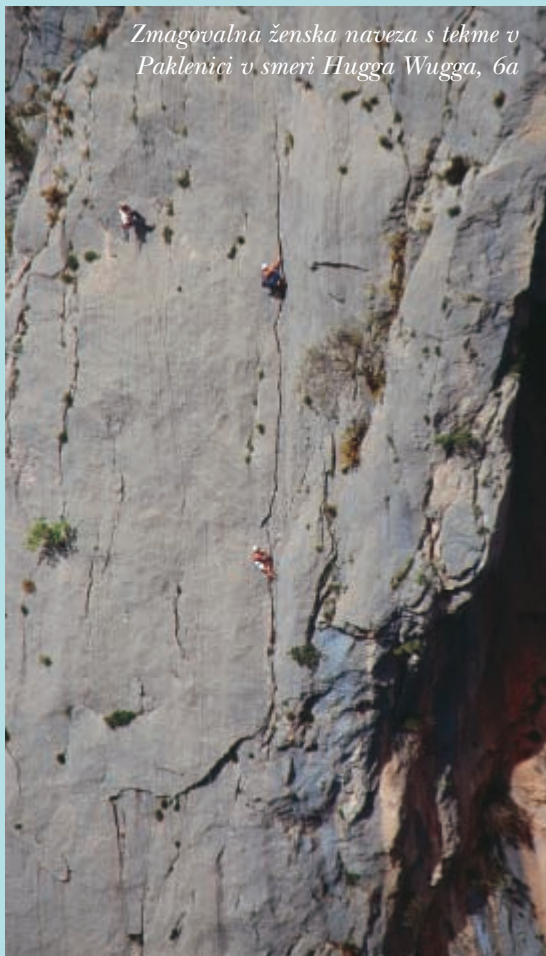
Hitrostno plezanje v Paklenici

Kot že nekaj let zapored, so se plezalci v Paklenici tudi letos lahko pomerili v tekmovalju Big wall speed climbing. Tokrat so za tekmovalje naredili novo smer za Fante (6c+, 160 m). To ni ustavilo Marka Lukiča, ki je zopet zmagal, tako kot na vseh dosedanjih tekmovanjih. Tokrat je namesto s Silvom Karom plezal z zamejskim Slovencem Erikom Švabom. Za smer sta porabila 25 minut in 24 sekund, kar je 4 minute in 15 sekund hitreje od Andreja Grmovška in Igorja Čorka ter 10 minut hitreje od nemške naveze Glowacz – Knappe.

Dekleta so plezala smer Huga Wugga (6b, 60 m). Tu sta zmagali Hrvatici Sunčica Hraščanac in Maja Roboz, ki sta bili 37 sekund hitrejši od Tanje Grmovšek in Alenke Lukič. Tretji sta bili Iris Prebeg in Katja Bajc. T. J.,
 Fotografiji: Boris Strmšek

Erič Švab

Zmagovalna ženska naveza s tekme v Paklenici v smeri Hugga Wugga, 6a

Odlična sezona v Alpah

Mesec dni in pol lepega zimskega vremena je v najvišje evropske gore pognalo tudi tamkajšnje domačine. Preplezanih je bilo nekaj odličnih smeri in opravljenih nekaj vrhunskih povezovalnih tur. Francoza Patrick Berhault in Philippe Magnin sta v obdobju devetnajstih dni preplezala neverjetnih šestnajst smeri v stebrih Freney in Brouillard na italijanski

strani Mt. Blanca. Nekatere med njimi, npr. Hypergoulotte, Freneysie Pascal, Fantomastic, Notre Dame in Hypercouloir, spadajo med težje ledne smeri v masivu. Ognila se nista niti znanim skalnim smerem kot sta slavna Centralni in Skriti steber Freneyev.

Neumorne legende gora nad Chamonixom, Patrick Gabarron, Benoit Robert in Philippe Batoux, so v treh dneh preplezali novo smer v Grandes Jorasses. 850 metrov dolgo smer

Ley so speljali desno od Crozovega stebra, težave pa ocenili s 5 v ledu, M5+ ter 6b, A2 v skali.

Christoph Heinz se je odločil za Eiger in z njim opravil najhitreje do sedaj. Za 1800 metrov visoko steno je potreboval neverjetne 4 ure in pol, kar je za 20 minut hitreje od 20 let starega »rekorda« odličnega Thomasa Bumbendorferja. Med najbolj hitrimi plezalci Eigerja še vedno visoko kotira tudi Franček Knez, ki je za steno potreboval šest ur. T. J.

Nagrada Britanske Kraljeve geografske družbe za leto 2003

Britanska Kraljeva geografska družba (Royal Geographical Society) je najvišje priznanje za dosežke na področju raziskovanja in alpinizma v Himalaji podelila indijskemu alpinistu Harišu Kapadiji. To je šele druga prestižna nagrada tega združenja za domačina iz azijskih dežel. Prvo je prejel leta 1877 Pundit Nain Singh – torej je trajalo kar 125 let, da so se odločili nagrado spet podeliti kakemu Indijcu!

Kraljeva geografska družba je nagrado za dosežke na področju geografskih raziskav in odkritij ustanovila leta 1839 na pobudo angleškega kralja Viljema IV. Prejeli so jo mnogi znameniti raziskovalci gora in alpinisti, tako na primer F.E. Yo-

unghusband, E. Whymper, vojvoda Abruaui, Tom Longstaff, Eric Shipton, Edmund Hillary, Chris Bonington, Doug Scott in Reinhold Messner.

Hariš Kapadija živi v Bombaju, je avtor več knjig in razprav o geografski Himalaji in Karakorumu, kot alpinist je sodeloval na številnih himalajskih odpravah ter mnoge tudi vodil, v zadnjem času pa se je posvetil predvsem prizadevanjem za ustanovitev mednarodnega parka miru na območju ledenika Siachen, ki je že leta dolgo najvišje bojno polje na svetu, kjer potekajo vojni spopadi med indijskimi in pakistanskimi enotami. Na območju pogorja Saltoro je meja med Indijo in Pakistanom nedorečena, zaradi vojaških operacij v zadnjih letih pa so na območje ledenika Siachen prepeljali ogromno količino vojaške opreme in tudi enot, kar je povzročilo hudo onesnaženje in degradacijo sicer izjemnega naravnega okolja (v jeziku Balti

pomeni »siachen« divje vrtnice, ki so ena od botaničnih posebnosti tamkajšnjih čelnih ledeniških moren). Na območju ledenika Siachen, ki je 6000 m visoko, je od začetka spopadov leta 1984 samo na indijski strani umrlo že več kot 4000 vojakov.

Hariš Kapadia je svojo alpinistično pot začel leta 1964 kot tečajnik alpinistične šole, ki jo je v Darjelingu organiziral Himalayan Mountaineering Institute, vodil pa znameniti Tensing Norgaj. Kasneje je plezal z mnogimi znamenitimi alpinisti, med drugim tudi s Chrisom Boningtonom. Žrtev vojne v Kašmirju je bil tudi njegov sin, ki je bil poveljnik v gurkovski enoti. Prav v spomin na sina, tudi velikega ljubitelja gora, se je Hariš Kapadia odločil zastaviti vse sile za to, da bi se vojaški spopadi na ledeniku Siachen končali in bi celotno območje zavarovali kot mednarodno območje miru.

Marjeta Keršič–Svetel

Mednarodni mladinski planinski tabori za mir in varstvo narave v letu 2004

Na podlagi zelo pozitivnih izkušenj z različnimi programi in aktivnostmi, ki so potekali v okviru Mednarodnega leta 2002, se je mednarodno združenje gorniških organizacij UIAA odločilo, da bo v letu 2004 organiziralo vrsto mednarodnih mladinskih planinskih in alpinističnih taborov, ki naj bi pomagali oznanjati miroljubno sožitje in zavarovana območja ter čezmejne povezave med posameznimi državami. Osnovni namen mladinskih taborov bo povezovanje mladih iz različnih dežel ob skupnih vzponih in pla-

ninskih turah, poseben poudarek pa bo namenjen območjem tako imenovanih »parkov miru« in pa mednarodnih območij zavarovane narave. Veliko pozornost nameravajo organizatorji nameniti že zdaj, ko so se priprave šele začele, promociji Balkanskega parka miru, mednarodnega parka Mont Blanc in zavarovanega območja ledenika Siachen. Poleg tega že potekajo priprave tudi na nekatere druge akcije: ob začetku olimpijskih iger v Atenah naj bi potekal mladinski alpinistični tabor na Olimpu, v severni Ameriki bodo posebno pozornost namenili problemom globalnega spreminjanja podnebja in izginjanju ledenikov, mladinska komisija UIAA bo organizirala evropsko srečanje mladih planincev v znamenju dobrodošlice državam, ki bodo postale nove članice Ev-

ropske skupnosti, Italijani pa bodo v počastitev obletnice prvega vzpona na K2 organizirali kolesarsko odpravo v Himalajo. Različne aktivnosti v okviru tega programa bodo potekale od januarja do septembra 2004, vrhunec pa naj bi dosegle 5. Junija ob Svetovnem dnevu okolja. V Evropski skupnosti bodo te dejavnosti dobile še dodatno povzodbudo, ker bodo soddale z Evropskim letom izobraževanja skozi šport. Zamisel o mednarodnih planinskih mladinskih taborih za promocijo miru, čezmejnega sodelovanja in varovanja narave je podprl tudi nekdanji švicarski predsednik Adolf Ogi, ki je svetovalec generalnega sekretarja OZN za področje športa kot sredstva za promocijo miru in trajnostnega razvoja.

Marjeta Keršič–Svetel

No Siesta preplezana prosto

V letošnji zimi se je ob dobrih vzponih v največjih evropskih stenah med najboljšimi alpinisti kar veliko govorilo o znani smeri No Siesta (VI, 6, 6b, A2, 1200 m) v Grandes Jorasses, ki sta jo prva preplezala leta 1986 Čeha Porvazik in Glejdura. A ostalo je pri govorjenju o slabih razmerah in nekaj poizkusih. Ob koncu zime sta se smeri lotila še Nemec Robert Jasper in Švicar Markus Stofer. Smer sta v treh dneh preplezala prosto na pogled ter ji pritaknila oceno VI+, M8, E5. Jasper sodi trenutno med najboljše plezalce dobro opremljenih kombiniranih smeri na svetu. Je avtor znanih kombiniranih smeri kot je npr. Flying Cirkus. Oba plezalca sta s tem vzponom in postavljeno oceno M uresničila »grožnje« plezalcev kombiniranih smeri o njihovih vzponih v gorah. Prvo ponovitev No Sieste je davnega 14. 9. 1987, torej mnogo pred »izumom« M-plezanja, opravil Tomo Česen v pičlih 14 urah! T. J.

Tekmovanje za pokal Mezzalama

Prvi konec tedna v maju se je s tekmovanjem za pokal Mezzalama v Italiji končala tekmovalna sezona UIAA 2002/2003 v turnem smučanju. Mednarodno tekmovanje za pokal Mezzalama je bilo letos že štirinajsto po vrsti – gre za najstarejše turno-smučarsko tekmovanje te vrste v Alpah, posvečeno pa je spominu na italijanskega alpinista Ottorina Mezzalama, pionirja sodobnega alpinističnega smučanja v Italiji, ki se je smrtno ponesrečil v snežnem plazu

leta 1931. Njegovi alpinistični tovariši iz Torina so se domislili, da bi v njegov spomin organizirali turnosmučarsko tekmovanje – in tako je prva tekma za pokal Mezzalama potekala že leta 1933. Kasneje so jo organizirali vsako leto do leta 1938, ko so tradicijo prekinile grozote druge svetovne vojne. Zamisel so ponovno oživili leta 1971, letošnje tekmovanje pa je bilo po udeležbi rekordno (tekmovalo je kar 900 smučarjev), kar pomeni najbolj množično mednarodno alpinistično smučarsko tekmovanje vseh časov. Tekmovalci na tem »alpinističnem be-

lem maratonu«, ki poteka iz Cervinie do Gressoneya čez strma pobočja štiritisočakov, so se morali letos kljub jasnemu, sončnemu vremenu spopadati s hudim mrazom in močnim vetrom. Po tem sklepnem tekmovanju je končna razvrstitev tekmovalcev v alpinističnem smučanju UIAA sledeča: ženske – Corinne Favre (Francija), Nathalie Bourillon (Francija), Veronique Lathuraz (Francija), moški – Stephane Brosse (Francija), Manuel Pérez (Španija), Miroslav Leitner (Slovaška).

Marjeta Keršič–Svetel

Balvani na tujem

Ob silovitem razcvetu balvanskega plezanja v svetu se v zadnjih letih podobno dogaja tudi Sloveniji. Plezanje skalnih osamelcev, kjer so problemi krajši, a težave dosti večje kot v športnoplezalnih smereh, privablja vse več mladih plezalcev. Vzoredno raste tudi kvaliteta in nekateri se že bližajo svetovnemu vrhu, tako na tekmah za svetovni pokal, kot tudi v naravnih stenah. Pred kratkim sta se tako z dobro bero vzponov Gregor Šeliga in Andreja Plazl vrnila iz Indije, Urh Čehovin ter Primož Grilc pa iz angleških plezališč. Gregor Šeliga in Andreja Plazl sta plezala v Indiji cela dva meseca. V glavnem sta se zadrževala v balvanskem »raju« Hampi. Planota, kjer leži na tisoče granitnih balvanov, ponuja neomejene možnosti plezanja vseh težavnostnih stopenj. Šeliga je uspel ponoviti problem Hanuman (8A) Klema Loskota ter več problemov z ocenami 7C+ in 7C. Tudi novih problemov je preplezal veliko, najtežjega med njimi je imenoval Atom Ant (7C+). V istem času sta tam plezala tudi znana Katie

Brown in Chris Sharma. Ob »delavnikih«, ki so trajali včasih tudi 12 ur, so skupaj preplezali tudi veliko novih problemov brez ocene in imena. Alenka Plolz je plezala balvane do ocene 6B+.

Urh Čehovin (Think–Pink) in Primož Grilc sta zaključila enomesečno turnejo po angleških središčih balvanskega plezanja. Tamkajšnja kamnina gritstone je zelo hrapava in ponuja dobro trenje, zato večina problemov zahteva predvsem dobro tehniko plezanja. Kljub temu in precej visokim temperaturam je njun izkupiček preplezanih balvanskih problemov dober. Čehovin je uspel opraviti nekaj hitrih vzponov v težkih problemih. V Walesu je preplezal SuperPuzzbigmuff (8A+) v pičle pol ure, v Peak Districtu pa Brat Pita (7C+) v petem poizkusu, kar je ena od hitrejših ponovitev tega problema. Tam je uspel še v Shit (7C, 2. p.), Polish Dave's problem (7C, 3. p.) ter še eni 7C v Walesu. Tamkaj je na Pleš uspel preplezati veliko problemov z oceno 7B+. Grilc je uspel v problemu brez imena v Gardonsih (7B+) ter v nekaj problemih z oceno 7B. T. J.

PLANINSKI KOLEDARJI 2004

ZA LETO 2004 STA V PRODAJI DVE IZVEDBI TRADICIONALNEGA PLANINSKEGA KOLEDARJA:

GORE - ROŽE - PESMI

Glavni motivi so iz novih zornih kotov posneti najlepši predeli slovenskih gora. Pomožni posnetki so namenjeni človeku v gorah, vsakemu mesecu pa je dodana še značilna gorska roža v polnem cvetu. Koledarske liste bogatijo pesmi velikega slovenskega pesnika Edvarda Kocbeka (rojen 1904), ob datumih so posebej označene lunine mene. Ob glavni koledarski razpredelnici sta še pomanjšani razpredelnici predhodnega in naslednjega meseca. Na hrbtni strani so navedene vse planinske postojanke v Sloveniji. Razporejene so po gorskih skupinah in opremljene s telefonskimi številkami ter podatki o času in sezoni odprtosti.

Koledar je pokončen 33 x 48 + 5 cm (za dotisk) in vložen v papirnato vrečko. Cena za izvod (DDV je vključen) je 860,00 SIT. Popust glede na količino so 5 - 20%, dotisk posebej.

PLANINE ŽIVIJO

To je avtorski koledar znanega planinskega fotografa Petra Janežiča. Odlikujejo ga široki panoramski posnetki naših gora, posebnost pa je prikaz rezbarske kulture nekdanjih pastirjev z Velike Planine, čemur je posvečen tudi tekst arhitekta Vlasta Kopača v slovenskem in angleškem jeziku. Ker je koledarski del z lunini menami, gibanjem sonca in prazniki poslovno oblikovan, je posebej primeren kot darilo tujim in domačim poslovnim partnerjem.

Format je dvojen, torej 42 x 30 cm, v visečem položaju 42 x 60 + 5 cm (za dotisk). Cena za izvod (DDV je vključen) je 920,00 SIT, popusti so 5 - 20%, odvisno od količine, dotisk posebej po dejanskih stroških.

Vabimo vas, da se za nakup obrnete na nas, saj že vrsto let pripravljamo značilne, vedno lepe ter z informacijami in kulturo obogatene koledarje. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri g. Franju Zupančiču, oziroma Planinski založbi na sedežu Planinske zveze Slovenije, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana (tel.: 01/43 45 684, fax: 01/43 45 691, el. Pošta: planinska.zalozba@pzs.si).